

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Přínos volného času pro prevenci sociálně
patologických jevů**

**Benefits of leisure time as a prevention of socially pathological
phenomena**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. et Mgr. Anna Pospíšilová, PhD.

Autor:

Anna Halousková DiS.

Praha 2019

Poděkování

Velmi děkuji především vedoucí bakalářské práce paní doktorce Anně Pospíšilové Ph.D. za vstřícný a přátelský přístup, za cenné rady, a především za ochotu a za strávený čas semnou. Velké díky také patří paní docentce Pavlíně Janošové Ph.D. za pomoc při sestavování dotazníku a vyhodnocování výzkumné části.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Přínos volného času pro prevenci sociálně patologických jevů“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

Jméno autora:

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vztahem volného času a vznikem patologických jevů u adolescentů. Cílem je tedy zjistit, jak trávení volného času působí na náchylnost k experimentování či užívání návykových látek. Teoretická část popisuje jednotlivé oblasti na sebe se vztahující, jako je volný čas, prevence a preventivní programy a jednotlivé patologické jevy, které se u žáků tohoto věku objevují. Zároveň je zde popsána lokalita Prahy 11, jako místo zkoumané v praktické části. Zejména její využití v oblasti volného času a prevence. Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum mezi žáky devátých tříd základních škol. Cílem dotazníkového šetření je zjistit souvislost mezi trávením volného času a užitím či užíváním návykových látek. V závěru práce je shrnut výzkum a jeho vyhodnocení.

Klíčová slova

Volný čas, prevence, sociálně patologické jevy, adolescenti

Annotation

Bachelor thesis addresses the relation between leisure time and formation of pathological phenomena in adolescents. The aim is therefore to determine how leisure time is susceptible to experimentation or the use of addictive substances. The theoretical part describes individual areas related to each other, such as leisure, prevention and prevention programmes and individual pathological phenomena that occur in students of this age. At the same time, the location of Prague 11 is described as the location examined in the practical part, its use in the field of leisure and prevention in particular. The practical part is focused on quantitative research among the ninth grade pupils of primary schools. The purpose of the questionnaire investigation is to establish a link between leisure time and the use of addictive substances. At the end of work, the research and its evaluation are summarised.

Keywords

Leisure time, prevention, socially pathological phenomena, adolescent

Obsah

Úvod.....	8
Cíl práce.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. VOLNÝ ČAS	10
1.1. Vymezení pojmu volný čas.....	10
1.2. Volný čas vztahující se k adolescenci.....	11
1.3. Pohledy na volný čas.....	14
1.4. Funkce výchovy ve volném čase.....	14
2. PREVENCE	16
2.1. Vymezení pojmu prevence.....	16
2.2. Možná dělení prevence	17
2.3. Prevence v období pubescence.....	19
3. SOCIÁLNÍ PATOLOGIE	21
3.1. Základní pojmy	21
3.2. Patologické jevy u mládeže.....	22
3.2.1. Alkohol a tabák.....	22
3.2.2. Šikana, kyberšikana	23
3.2.3. Psychoaktivní látky.....	26
3.2.4. Nelátkové závislosti.....	26
3.2.5. Kriminalita a delikvence.....	27
3.2.6. Záškoláctví.....	28
4. VOLNÝ ČAS VZTAHUJÍCÍ SE K MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 11	28
4.1. Základní informace o P11	28
4.2. Školská a volnočasová zařízení P11	29
4.3. Rizikové lokality P11	30
4.4. Prevence P11	31
PRAKTICKÁ ČÁST	34
5. Cíl a hypotézy výzkumu.....	34
6. Charakteristika výzkumného vzorku.....	34
7. Charakteristika užití metody	35
8. Sběr dat.....	36
9. Vyhodnocení dat.....	37
10. Výsledky výzkumu	56
11. Diskuze	59

Závěr	61
Seznam příloh	65
Dotazník.....	65

Seznam zkratek

- DDM – Dům dětí a mládeže
- DDMJM – Dům dětí a mládeže Jižní Město
- MČ P11 – Městská část Praha 11
- PP – Primární prevence
- ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder (porucha pozornosti s hyperaktivitou)
- ADD – Attention Deficit Disorder (porucha pozornosti)
- OC Chodov – obchodní centrum Chodov

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je Přínos volného času pro prevenci sociálně patologických jevů. Bakalářská práce se zaměřuje na období adolescence, konkrétně na žáky závěrečného ročníku základní školy. Vznik patologického chování u adolescentů má mnoho možných příčin. Může to být vliv rodiny, přátel, školního prostředí, či více faktorů najednou. Bakalářská práce se snaží popsat souvislosti mezi tím, jak mladí lidé tráví svůj volný čas a tím, zda to může být důležitým faktorem pro vznik patologického chování. Volný čas je pro každého člověka důležitou součástí života. Přínos aktivit a činností pro tělo a mysl nelze opomínat. Rozdíl v činnostech u osob mladších a starších je znatelný. Mladí lidé mají často volného času mnoho a často neví, co si s ním počít. Právě nuda, nebo nedostatek aktivit může stát za experimentováním s návykovými látkami či vznikem patologického chování.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na tři základní témata. Jako první je zde definován volný čas, jeho funkce ve výchově a také jsou zde zmíněny pohledy na volný čas. Důležité je zde zmínit principy v trávení volného času v období adolescence. Druhým tématem je prevence, kterou zde člením a zaměřuji se na možnosti prevencí v období rané adolescence. Třetí kapitola se zaměřuje na popis patologického chování. I zde se zaměřuji na období adolescence a možné projevy patologického chování, blíže popisuji chování typické pro toto období. Závěrem teoretické části propojuji všechna témata dohromady v jeden celek, a to popisem lokality Prahy 11.

Praktická část prezentuje výsledky dotazníkového šetření, které proběhlo ve dvou základních školách v Praze. Pomocí dotazníku se snažím zjistit provázanost mezi trávením volného času a požíváním alkoholu u žáků devátých tříd základní školy.

Výběr tohoto tématu byl silně ovlivněn mou praxí a také mým zaměstnáním. Pracuji jako lektorka Centra primární prevence a také jako lektorka volnočasových aktivit. Spojit proto téma volného času a prevence bylo přirozené, neboť jsem v kontaktu s mládeží každý den. Přínos kvalitně tráveného volného času pro prevenci vnímám jako velmi důležitý.

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zmapovat aktuální situaci vlivu volného času na vznik patologických jevů u žáků deváté třídy základních škol na Praze 11. Cílem teoretické části je popsat a charakterizovat volný čas, prevenci a patologické chování a zároveň popsat souvislost mezi jednotlivými tématy. Cílem praktické části je zjistit provázanost mezi trávením volného času a vznikem patologického chování u žáků základní školy. Pomocí dotazníkového šetření zjišťuji, jakou zkušenost mají žáci s požíváním alkoholu a zda se nedostatek kvalitně tráveného času podílí na vzniku patologického chování.

TEORETICKÁ ČÁST

1. VOLNÝ ČAS

Volný čas ovlivňuje osobnost jedince mnoha způsoby. Správné využití volného času, aktivní přístup, socializace jedince, nebo také vytváření hodnotové orientace kladně přispívá k prevenci sociálně patologického chování.

1.1. Vymezení pojmu volný čas

Kvalitní trávení volného času je důležitou součástí lidského života. Definice volného času je mnoho. Aby bylo možné pochopit volný čas ze všech úhlů, je třeba přihlídnout k různým vědním oborům, jako je sociologie, pedagogika, filosofie, historie a další. Obecně se dá říci, že volný čas pro převažující část společnosti přišel s nástupem osmihodinové pracovní doby. Lze ho tedy datovat do období po první světové válce.

Existuje mnoho publikací a autorů zabývajících se právě volným časem. Jedna z definic například říká, že: *„Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení a zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti.“* (Němec et al. 2002, s. 17) Podle Hofbauera (2004, s. 13) lze také říci, že volný čas je všechn *„čas, který nám zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.“* Jedná se tedy o činnosti, které si člověk svobodně vybírá, činnosti ho baví a naplňují. Tyto činnosti přináší uvolnění, radost, zábavu, relax a uspokojení.

Lidé tráví svůj volný čas různými činnostmi. Někteří aktivně sportují, chodí na procházky, nebo kreativně tvoří. Jiní tráví svůj volný čas pasivně sledováním televize a hraním počítačových her. Mnoho lidí ale nedokáže rozlišit, jaká aktivita ještě spadá pod volný čas a jaká ne. Do volného času se podle Pávkové a kolektivu (1999, s.15) *„běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže nepatří do volného času vyučování a činnosti s ním související,*

sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmě např. ve vztahu k přípravě (konzumaci) jídla.“

1.2. Volný čas vztahující se k adolescenci

Člověk v různých etapách svého života tráví volný čas různými způsoby. Činnosti, které baví dítě mladšího školního věku, jsou nadmíru odlišné od aktivit dospívající mládeže.

Marie Vágnerová rozděluje období adolescence na dvě období, raná a pozdní adolescence. Jelikož se tato práce zaměřuje na žáky 9. tříd, pak lze mluvit o rané adolescenci. Období rané adolescence lze ohraničit přibližně roky 11 až 15, s přihlédnutím ovšem k individualitě jednotlivců. V období dospívání se mění vztahy s lidmi. Objevuje se vzdor při nutnosti poslechnout dospělého, resp. učitele či rodiče. Mladý člověk v tomto věku odmítá své podřízené působení, diskutuje, hledá takové odpovědi, které se odlišují od názoru autority. Zatímco k dospělým se staví spíše kriticky, u vrstevnické skupiny je to jinak. *„Vrstevnická skupina je pro dospívající stále důležitější, pubescent se s ní identifikuje, stává se pro něj zdrojem potřebné emoční a sociální opory. Rozvíjejí se zde symetrické vztahy typu přátelství a prvních lásek, ale i hierarchizované vztahy organizovanější party, která má svého vůdce, jehož musí ostatní respektovat.“* (Vágnerová 2005, s. 347) **Vrstevnická skupina** přináší člověku pocit bezpečí a jistoty, že někam patří. Vytváří si další zázemí, kde se cítí dobře. Člověk bývá ve skupině akceptován, přestože zde existuje určitá hierarchie. A právě vliv skupiny vede člověka jak k výběru nových zájmů a aktivit, tak ale také k jejich ukončení. Pro vrstevníky mohou některé činnosti působit neatraktivně, nudně, nebo staromódně. A právě v tuto chvíli se objevuje manipulace, třebaže i nechtěná. Názor druhých je v tomto dospívajícím období velmi důležitý a mladí lidé se mohou podle názorů svých přátel řídit a podřítit.

Významný vliv na adolescenta má také jeho **rodina**. Přestože se od rodiny začíná odpoutávat, je pro něj stále podstatným sociálním zázemím. V rodině se mohou objevit 3 různé scénáře vlivu na dítě. V první řadě se může objevit velký tlak na dítě, přehlcování ho aktivitami a tím také nedostatek odpočinku. Dítěti je prakticky organizován celý den. Dochází zde k nedostatku odpočinku, tlaku na fyzický i psychický stav a tím také může docházet ke sporům v rodině. Lepší variantou je střídmejší postup. Dítě má dostatek aktivit, které ho baví, ale má také čas na odpočinek a vlastní neorganizované zájmy. Přesto má rodič jeho činnosti stále pod kontrolou a může je usměrňovat. Třetím možným scénářem je podceňování volného času. Rodič se o zájmy dítěte nezajímá z důvodu náročného zaměstnání, nebo o dítě jednoduše neprojeví zájem. Neorganizuje ani nevede dítě k volnočasovým zájmům. Dostačující je mu pouze fakt, že jeho dítě tráví čas s vrstevníky. A právě nezájem rodiče a vliv špatné vrstevnické skupiny často vede dospívajícího k experimentům s návykovými látkami, nebo jiným patologickým jevům.

Neméně významný vliv mají na pubescenta **volnočasové organizace a instituce**. Ty mohou, jak jsem již zmínila, kompenzovat nepříznivý vliv rodiny i vrstevnické skupiny. Zaměření se na specifickou aktivitu, která jedince baví, přináší uspokojení. Nemluvíme tu pouze o určité aktivitě, ale také o zapojování se do sociální skupiny, vytváření nových sociálních vazeb, posilování participace a motivace.

V současné moderní době nelze jako jeden z vlivů vyloučit **sdělovací a komunikační prostředky**. Být online je u dospívající mládeže, ale i u mladších i starších lidí, téměř sociální nutnost. Společnost si vynucuje používání online komunikačních prostředků. Bez internetu se neobejdou jak děti ve škole, tak ani zaměstnanci na svých pracovištích. Nebýt online znamená neparticipovat na společenském dění. Existují zde ale velká rizika spojená s užíváním a zneužíváním internetu. Především děti a mládež si neuvědomují skrytá nebezpečí jejich virtuálního světa. Setkávají se zde s mnoha dezinformacemi, se kterými nedokáží nakládat. Nerozpoznají fake news a lehce se nechají zmanipulovat. Často odkrývají až příliš soukromých informací zahrnující také fotografie, videa apod. Sociální sítě sebou také přináší pocit anonymity. To vede často k urážlivému

vyjadřování a kyberšikaně. Nelze opomenout také online seznamování se s cizími lidmi, které mnohdy vede i k osobnímu setkávání. Jedinec by měl být předem upozorněn na nebezpečí možného útoku ze strany osoby, jež zná pouze z online světa. Základem prevence je předat informace o potenciálním riziku užívání internetu. Je zejména na straně rodičů, aby podnikly základní kroky k prevenci, protože převážná část dětí užívá počítač a internet právě z domova. Rodiče by měli stanovit jasné limity a pravidla, a především pomoci dětem plánovat jejich aktivity ve volném čase.

Každý člověk si vytváří aktivity na základě své osobnosti, s ohledem na kulturu, dobu, ve které žije a také hodnotovou orientaci a způsob života jeho rodiny. U mládeže staršího školního věku se jeho zájmy zužují, ale prohlubují. Prohlubuje se zájem o konkrétní aktivity, což může přispět k výběru střední školy a svého budoucího zaměstnání. V tomto věku si volný čas dospívající organizují především sami, rodiče zde fungují jako opora, kontrola a také se finančně podílí doc. MUDR. Bohdan Semiginovský (2005, s. 16) uvádí, že *„pubescenti upřednostňují zájem o hezké tělo a o rozsah zdraví, široký výběr pohybových činností s preferencí intenzivních, rychlostně – silových činností před vytrvalostními, v oblibě jsou sportovní hry.“* Hájek, Hofbauer a Pávková (2011, s. 46) ve své publikaci Pedagogické ovlivňování volného času uvádí skutečnosti týkající se volného času dětí a mládeže takto:

- Volný čas se rozšiřuje a proniká do různých oblastí života a výchovy mladých i dospělých příslušníků společnosti.
- Jeho obsah a způsoby realizace se obohacují a diferencují.
- Výrazná je dynamika volnočasových aktivit v individuální i celospolečenské dimenzi.
- Roste význam zájmovosti a zainteresovanosti účastníka o zvolenou aktivitu.
- V průběhu volnočasových aktivit se rozvíjejí individuální předpoklady i sociální vztahy jednotlivců a jejich skupin.
- Rozšiřují se demokratické možnosti jejich účasti na volnočasových aktivitách.

Kvalitní trávení volného času a dostatek zájmových aktivit může předejít vzniku patologických jevů. „*Nevhodně trávený čas související s nevhodným působením rodiny a spoluvrstevnických part, ..., zvyšuje pravděpodobnost vzniku kriminálního jednání.*“ (Fischer a Škoda 2014, s. 206-207)

1.3. Pohledy na volný čas

Podle publikace Pedagogika volného času (Pávková 1999. s.18) lze na volný čas nahlížet z několika pohledů, a to ekonomického, sociologického, pedagogického, psychologického, politického, zdravotního a dalších. Z hlediska volného času jako jedním z faktorů prevence patologického chování je důležité zejména hledisko sociologické. Ze **sociologického aspektu** sledujeme vliv volného času na jedince, společnost a vznik mezilidských vztahů. Trávení volného času je ovlivněno sociálním prostředím, ve kterém se jedinec nachází. Jak dospívající lidé tráví svůj volný čas je důsledkem například rozhodnutí jejich rodiny. Právě rodiče tvoří kladný nebo negativní vzor pro své děti. Pokud rodiče nevyjadřují zájem o to, jak jejich dítě tráví volný čas, hrozí zde velké riziko ohrožení vývoje dítěte. V případě, že rodina nenastavuje kladné vzory a dítě tak nemá možnost osvojit si pozitivní vztah k životu, existují zde jiné subjekty, které se svou činností snaží alespoň kompenzovat nedostatek zájmu v rodině. Těmito subjekty mohou být DDM, Skaut, nízkoprahové centrum či jakýkoliv jiný volnočasový kroužek nebo oddíl. Ne vždy je to dostačující, a tak se může jedinec dostat pod vliv vrstevnické skupiny, která ohrožuje jeho mravní vývoj či postoje. V dnešní, technicky vyspělé, době jsou sdělovací prostředky také důležitým sociologickým vlivem, který působí na člověka, na jeho chování, rozhodování a také na trávení svého volného času.

1.4. Funkce výchovy ve volném čase

Aktivity ve volném čase lze realizovat samostatně bez pedagogického dohledu, nebo s pedagogem volného času v organizaci. Zaměříme-li se na výchovu mimo vyučování, pak

je třeba zmínit hlavní funkce výchovy ve volném čase. Například Ivana Staňková (2017, s. 11) uvádí možnosti a funkce volného času podle Horsta W. Opaschowski takto:

- **Rekreace**

Jedná se o individuální funkci. Hlavní zásadou je zábava a uspokojení potřeb jedince.

- **Kompenzace**

Volný čas svými aktivitami kompenzuje čas pracovní. Stres a únava se zažene činnostmi, které jedince baví a přináší jim energii, úlevu a uspokojení. Například odpočinek u rukodělných prací nebo hraní her kompenzuje fyzicky náročnou práci. Sport, procházky, nebo například starost o domácí zvíře zase může kompenzovat dlouhé sezení ve školních lavicích nebo u pracovního PC. Jedná se o vyvážení jednostrannosti, kdy má jednatel potěšení z aktivit a které doplňují nedostatky.

- **Výchova a další vzdělávání**

Volnočasové aktivity také mohou zahrnovat sebevzdělávání a rozvoj vlastních dovedností. Zároveň mohou být jedinci vedeni volnočasovým pedagogem nebo jiným odpovědným pracovníkem. Především u dětí a mládeže se dbá na výchovu k přírodě, ke sportu nebo například ke spolupráci.

- **Kontemplace**

Kontemplační funkce volného času vyjadřuje rozjímání, užívání si klidu a ticha. Zahrnuje to také hledání vlastní identity, meditace. Jedná se o čas, který věnuje člověk pouze sám sobě.

- **Komunikace**

Člověk je společenský tvor, vyžaduje vzájemnou interakci a komunikaci. Komunikace je důležitou součástí aktivit a činností. Lidé jsou rádi ve skupině, rádi si povídají a sdílí své myšlenky a potěšení z činností. Komunikace je důležitou socializační součástí. Vznikají přátelství, milostné vztahy. Důležitým prvkem je sdílení radosti se svými blízkými a rodinou.

- **Participace**
Lidé mají zájem se spolupodílet, být iniciátorem, angažovat se.
- **Integrace**
Během aktivit vznikají nové společenské skupiny. Člověk náležející takové skupině má pocit bezpečí, sounáležitosti. Lidé jsou rádi součástí skupiny, kde se mohou angažovat, cítit se dobře, vyjadřovat svobodně své myšlenky. Zejména jde o pocit, že někam patří a že jsou součástí skupiny lidí, se kterými rád tráví svůj volný čas.
- **Enkulturační funkce**
Enkulturační funkce znamená funkci tvůrčí. Lidé rozvíjí svou tvořivost, fantazii, kreativitu. Rádi řeší problémy (hádanky, hlavolamy), nebo aktivně tvoří (šperkařství, šití, modelování apod.).

2. PREVENCE

Následující kapitola se zabývá oblastí prevence. Zejména popisuje možná dělení prevence a zaměřuje se na prevenci v období pubescence.

2.1. Vymezení pojmu prevence

Prevenci lze označit jako předcházení nějakému špatnému vlivu, ať už mluvíme o patologickém chování, nebo zdravotním onemocnění. Slovník sociální patologie (2017, s. 67) definuje prevenci jako „*soustavu opatření, která mají předcházet nějakému společensky nežádoucímu jevu, např. agresivnímu chování, delikvenci, záškoláctví, závislostnímu chování.*“ Prevence by neměla fungovat jako pouhé sdělování informací, nebo zastrasování. Předané informace by měly být aktuální, upoutat posluchačovu pozornost a reagovat na jeho pocity. Správný preventivní program reaguje na podněty současnosti a na potřeby klientů. Prevence společně s léčbou a nízkoprahovými službami tvoří základní opatření zaměřující se na omezení poptávky po drogách.

2.2. Možná dělení prevence

Prevence je důležitou složkou v pomoci předcházet či napravovat již vzniklé problémy. Preventivní programy pomáhají zabránit vzniku závislosti, ale také fungují jako pomoc při již vzniklém problému. Často užívaným dělením prevence je prevence primární, sekundární a terciární.

Primární prevence

Primární prevencí se zabývá mnoho organizací napříč Českou republikou. Svým působením se snaží ovlivnit chování, rozhodování i jednání jedinců a skupin. Poskytují dostatek informací, ale především prostor pro diskuzi. Pouhé sdělování informací nemývá účinek.

„Primární prevencí sociálně patologických jevů rozumíme koncepční, komplexní, cílený, plánovitý, flexibilní a efektivní soubor opatření, odborných činností a nabídek, zaměřený na posilování a rozvoj společensky nežádoucích postojů, hodnot, zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců a skupin.“ (Pokorný et al. 2003, s. 14) Primární prevencí se nezabývají pouze organizace. Svým pedagogickým působením ovlivňují lidské postoje, chování a názory také učitelé mateřských, základních i středních škol a také pedagogové volného času. Prevence může působit na celou populaci v rámci masmédií či přednášek. Štregl a Masopust (2004, s. 5) uvádí jako hlavní složky primární prevence vytváření povědomí a informovanosti o drogách a nepříznivých zdravotních a sociálních důsledcích, podpora protidrogových postojů a norem, posilování prosociálního chování v protikladu zneužívání drog, posilování jednotlivců a skupin v osvojování osobních a sociálních dovedností a podporování zdravějších alternativ, tvořivého a naplňujícího chování a životního stylu bez drog.

Sekundární prevence

„Cílem sekundární prevence je poskytnout efektivní pomoc těm, kdo začali návykové látky zneužívat, kde ale stav příliš nepokročil, návyk je nestabilní.“ (Semiginovský 2005, s. 19) Jedná se o konkrétní programy, které mají za cíl u klientů dosáhnout abstinence a provést taková opatření, aby nedošlo k relapsu. Též se jedná o taková opatření, která jsou

vynakládána na osoby ohrožené vznikem a rozvojem užívání návykových látek. Tento stupeň prevence se nachází mezi zabráněním experimentu, či jeho oddálením, nebo pokračováním již započatého užívání.

Terciární prevence

„Terciární prevence se již překrývá s léčbou závislosti na návykových látkách a s mírněním souvisejících škod.“ (Semiginovský 2005, s. 19) Terciární prevence je zaměřena na práci s konkrétními uživateli návykových látek. Pracovníci se snaží své klienty nasměrovat k novému životnímu cíli, vedou své klienty k lepší změně ve svém životě. Zejména se zaměřují na abstinenci, nebo alespoň substituci, nápravu vztahů v rodině a také na hledání zaměstnání.

Prevenici je dále možné dělit na specifickou a nespecifickou. Právě do nespecifické prevence lze zařadit organizované činnosti, které jsou jedním z faktorů, které ovlivňují vznik patologického chování.

Nespecifická prevence

Manuál pro tvorbu preventivního programu vysvětluje nespecifickou formu prevence takto: *„veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání.“* (Hricz et al. 2010, s. 4) Nespecifická forma prevence má tedy podobu volnočasových kroužků, sportovních aktivit a dalších zájmových činností. Tyto činnosti nejsou zaměřeny a nemají přímou souvislost s drogami a dalšími formami patologického chování.

Specifická prevence

Program specifické primární prevence se zaměřuje na konkrétní problémy určitého patologického chování. Celý program, materiály, aktivity a diskuze směřují k podstatě jednoho problému, například tabakismu. Účelem je zamezit vzniku patologického chování,

nebo alespoň omezit jeho zvýšení. Specifická primární prevence se dále člení na prevenci všeobecnou, selektivní a indikovanou.

2.3. Prevence v období pubescence

Období pubescence je náročné období, kdy se vyvíjí psychická i tělesná stránka člověka. U dítěte se rozvíjí schopnost abstraktně myslet, rozhodovat se a řešit problémy bez pomoci rodičů. Objevuje se kritika dospělých osob a jedinec tíhne ke společnosti svých vrstevníků a kamarádů. Jejich vliv na jedince je klíčový, protože odtud se rozhoduje, zda bude dítě experimentovat, či jestli ho skupina od užití alkoholu a návykových látek odradí. Rizikovou skupinou mohou být děti bez zájmu, ale také děti navštěvující volnočasové aktivity. Týká se to aktivit, na které děti dochází především z důvodu přání rodičů a které děti příliš nebaví.

Primární prevence je v tomto období dospívání důležitým zdrojem informací, protože postupný přechod do dospělosti bývá často ohrožen experimenty s alkoholem a drogami. Takovéto zneužívání v mnohých případech vede k vytvoření návyku. Lektor PP by měl vést klienty k samostatnému myšlení. Prevence ve vyšších ročnících základních škol, ale i u nižších, si žádá diskuzi o tématu a možných dopadech návykových látek. Lektor PP musí znát fakta o přednášené látce a také by měl zvládat racionální argumentaci.

PREVENCE VE VOLNOČASOVÉM ZARÍZENÍ

Primární prevence má mnoho podob. Jednotlivce ovlivňuje rodina, přátelé, prostředí školy a také volnočasové organizace. Ty nabízí kvalitní trávení volného času za dozoru vzdělaných a vyškolených zaměstnanců. Jejich cílem není ale jen předcházet negativním jevům, ale především pomoci dětem vytvářet zdravé společensky žádoucí návyky, které uplatní v současnosti, ale i v budoucím životě. Tvoří se tak podstatná životní hodnota. Lidé jsou seznamováni se širokou nabídkou služeb. Především děti mladšího školního věku rozvíjí své schopnosti a dovednosti na mnoha různých aktivitách. V období staršího školního věku se mládež zaměřuje na menší počet aktivity a rozvíjí svůj potenciál cíleně.

Volnočasové organizace se zaměřují na příjemný prožitek, negativa nejsou součástí programu. Buduje se zdravé sebevědomí a potlačuje se vyhledávání chyb. Posilují se komunikační dovednosti a vznik sociálních vazeb. „*V oblasti volnočasových aktivit děti vybavujeme dostatkem námětů pro činnosti, které by mohly být náplní jejich volného času, mohly je samostatně realizovat a samostatně a plně by děti uspokojovaly.*“ (Hájek et al. 2011, s. 195) Děti a mládež jsou nepřímo vedeny k osvojování si sociálních kompetencí. Publikace Pedagogické ovlivňování volného času uvádí tyto sociální kompetence:

- Schopnost požádat o jakoukoli laskavost
  - Schopnost zahájit rozhovor s vrstevníkem či dospělým
  - Schopnost pochválit druhého a zároveň pochvalu přijmout
  - Schopnost odmítnout nerozumný návrh, schopnost odolat tlaku vrstevníků, a další
- (Hájek et al. 2011, s. 195)

PREVENCE V RODINĚ

Jak již zde bylo zmíněno, rodina má klíčový vliv na předcházení patologických jevů u svých dětí. Svým chováním a jednáním, v ideálním případě, působí na děti preventivním způsobem. Karel Nešpor (2003, s. 14-15) uvádí několik zásad prevence v rodině. První zásadou je věnovat se dítěti i přes aktuální činnost rodičů. Důležité je dítě povzbuzovat k dialogu a motivovat ho ke zdravé zvědavosti. Věnovat pozornost tónu hlasu i neverbální komunikaci. Zásadním faktem je také nebát se s dětmi mluvit o alkoholu, drogách a dalším možném vzniku závislostního chování.

Trávení volného času společně je také jedním z prvků primární prevence. Rodiče či další zákonní zástupci by měli dbát na to, aby členové rodiny trávili volný čas společně, pohromadě. Utváří se tak dobré klima rodiny. Členové mají pocit sounáležitosti, vytváří si společné vzpomínky. Děti jsou vedeny k výchově k volnému času. Učí se, jak správně nakládat s časem mimo vyučování. Vytváří si základ pro budoucí jednání, tvoří se návyky.

PREVENCE VE ŠKOLSKÉM ZAŘÍZENÍ

Prevence ve školském zařízení je zprostředkována několika subjekty. Preventivní programy, či nepravidelné přednášky může mít na starosti školní metodik, či výchovný poradce. Ti mohou také využít služeb organizací zabývajících se tvorbou primárních programů. Vymezení zájmu témat primární prevence se liší u každé organizace. Každé téma by mělo být zpracováno s ohledem na věk dětí, tedy účastníků programu. Podstatné je, aby byl program dlouhodobý a jednotlivá témata na sebe navazovala. Téma musí odpovídat věku dětí. Také se předpokládá, že účinnost prevence je o to vyšší, pokud je prováděna u dětí, které ještě nemají zkušenost s nelegálními látkami.

3. SOCIÁLNÍ PATOLOGIE

Bakalářská práce se zaměřuje na prevenci vzniku patologického chování u žáků základních škol. Patologické jevy se s nástupem moderní doby pozměňují a možná rizika se rozšiřují. Děti a mládež patří do skupiny, která je těmito riziky ovlivněna. Spojením těchto rizik a dalších faktorů, jako jsou nuda, stres, vliv vrstevnické skupiny apod, může docházet ke vzniku patologického chování u jedince.

3.1. Základní pojmy

Pojmem sociální patologie se zabývá mnoho publikací. Fischer a Škoda (2014, s.15) definují sociální patologii jako „*souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů.*“ Jedná se tedy o takové chování, které porušuje či nedodržuje společenské normy a pravidla, etické hodnoty společnosti a svým chováním jedinec poškozuje sebe i okolí. Studium těchto sociálně patologických jevů se zabývá řada vědních disciplín. Jsou jimi například pedagogika, psychologie, sociologie, filosofie, etopedie, medicína a další. Tyto disciplíny se věnují vzniku patologických jevů. Zkoumají možné příčiny, které vedly ke vzniku určitého patologického chování. Dále se věnují důsledkům a možným preventivním doporučením, jak eliminovat vzniklé patologické chování. Sociální patologie bývá někdy zaměňována za sociální deviaci. Tyto pojmy nelze

použit jako synonyma. Sociální patologie je užívána vždy v negativním slova smyslu. Sociální deviace oproti tomu má negativní rozměr, může být tedy kladná i záporná.

3.2. Patologické jevy u mládeže

Sociálně patologické jevy lze, podle Pokorného, Telcové a Tomko, rozřadit do několika skupin, a to mezilidské vztahy, návyky, agresivita, kriminalita, hráčství, sex, rasová problematika a sekty, kultury a jiná společenská uskupení. Vzhledem k zaměření bakalářské práce se obsah této kapitoly zaměří zejména na alkohol, ale také na přidružené patologické jevy typické pro mládež dnešní doby.

3.2.1. Alkohol a tabák

Alkohol a nikotin řadíme mezi tzv. tolerované drogy. Užívání alkoholu je v našem sociokulturním prostředí velmi časté jak u dospělých, tak i mladistvých, přestože se v České republice zakazuje prodávat alkoholické nápoje a cigarety osobám mladším 18 let. Zejména alkohol je i přes své negativní účinky často propagovaným produktem v médiích. Zapomíná se ovšem na fakt, že se alkohol řadí mezi psychoaktivní látky. „*Za psychoaktivní látku se považuje každá látka, která ovlivňuje psychickou činnost.*“ (Fischer a Škoda 2009, s.88) Alkohol se stal součástí formálních i neformálních příležitostí, je součástí téměř každodenního života lidí. Málokdo se pozastaví nad lidmi konzumujícími alkohol, spíše s údivem pozorují abstinenta. Není také výjimkou, že první zkušenost s alkoholem mají již děti mladšího školního věku díky svým rodičům, kteří dají alkohol dětem ochutnat. Častý je také fakt, že už žáci základních škol mají zkušenost s alkoholem a cigaretami. Nejčastěji se jedná o experimentální období, které je podmíněno setrváním ve skupině. Zejména vrstevnická skupina vyvíjí na jedince tlak, aby zmíněné látky vyzkoušel. Od toho se pak odvíjí budoucí kladný či záporný vztah ke konzumaci alkoholu a užívání cigaret. Vliv na mladistvého má také jeho rodina, která svým chováním a jednáním vzhledem k legálním i nelegálním látkám ovlivňuje také mysl dětí. Málokterý mladistvý si uvědomuje, jaké negativní dopady může mít alkohol i nikotin na ještě nedovyvinutý

organismus mladého člověka oproti dospělému. Již malé množství alkoholu vyvolává u mladistvých snížení sebekontroly a změnu vnímání, které může vést k impulsivnímu nebezpečnému chování. Alkohol také poškozují mozkové buňky, jelikož mozek ještě není plně vyvinutý. Častá je také otrava alkoholem, jelikož mladistvý často nedokáže posoudit, kolik toho může vypít. Také je to z důvodu mladého organismu, který na alkohol reaguje odlišně od dospělých. To způsobuje poškození jater, ledvin i nervového systému. „*Alkohol je pro děti a mladistvé mnohem nebezpečnější nežli pro dospělé. Jejich játra nejsou schopna ho odbourávat v takové míře jako u dospělých, a navíc mají menší tělesnou hmotnost. Již velmi malé množství alkoholu může vyvolat u dětí nebezpečné otravy.*“ (Nešpor a Csémy 2003, s. 59) Mladistvý by si měl uvědomit, že časté pití alkoholu v mladším věku může mít za následek rozvoj závislosti a s tím spojené psychické i fyzické potíže. Podobné je to u nikotinu. Počátek kouření cigaret bývá často ve vrstevnické skupině, kde je pocit sounáležitosti velmi silným motivem, nebo velkou rolí hraje zvědavost. Není výjimkou, že užívání nikotinu i alkoholu je pouze nutnost pro setrvání ve skupině, či pro to, aby si jedinec zachoval své sociální postavení mezi vrstevníky. Vliv na mladistvého má tedy rodina, škola, vrstevníci, sociokulturní prostředí a také snadná dostupnost cigaret. Zejména u těchto dvou látek je důležitá prevence. Přínosné je informovat nezletilé o negativěch kouření i alkoholu, zejména jaké negativní účinky to má na vzhled. Podstatnou informací jsou také finance vynaložené na koupi těchto látek a důležitý je také nácvik odmítání.

Adolescenti, kteří mají zkušenosti s alkoholem a nikotinem často experimentují i s nelegálními látkami, zejména marihuanou.

3.2.2. Šikana, kyberšikana

Zdeněk Martínek (2015, s. 128) definuje **šikanu** jako stav, kdy: „*jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá spolužáka nebo spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.*“ Aby bylo možné chování a jednání označit slovem šikana, je třeba znát základní kritéria pro šikanu. Základními kritérii jsou, že se jedná o úmyslné agresivní

jednání, které se opakuje, má dlouhodobý charakter a mezi agresorem a obětí je mocenská nerovnováha. Šikana se může ve všech různých formách objevit na všech typech škol. Je těžké nesporně určit, zda se jedná o šikanu či o tzv. teasing. Prakticky se to lze řídit prožíváním postiženého. Jedině oběť pozná, zda je to v rámci legrace, či zda je chování agresorů už příliš. Teasing je nevinné škádlení, které zdánlivě připomíná šikanu. Oproti tomu šikana, jak zde bylo již zmíněno, je úmyslné agresivní chování s cílem ublížit. Jasně popsat osobnost agresora není jednoduché. Každý agresor má svou jedinečnou osobnost a typy agresorů se liší. Může využít své fyzické síly a být fyzicky agresivní. Nebo se může jednat o jedince, který je ve třídě mezi spolužáky i učiteli oblíbený, stává se sociometrickou hvězdou, je kultivovaný až narcistní. Nikdy oběti neublízuje sám, ale využívá k tomu své spolužáky a figuruje zde spíše jako vůdce. Dalším možným typem agresora je srandista. Jeho chování vůči ostatním zlehčuje a vše obhajuje tím, že je to pouze sranda. Je výmluvný a má značnou sebedůvěru. Posledním příkladem agresora je takový, který zahajuje ekonomickou šikanu. Dbá na materiální věci, potřebuje mít všeho nadbytek. Agresor má povětšinou egoistickou povahu. Nezajímají ho dopady šikany na oběť, má pocit, že je vše zábava. Je pro ně vzrušující mít ve své moci oběť a moci s ní manipulovat. Útoky a manipulace se postupem času zvyšuje. Všechna tato chování mají značný původ v rodině. Ve zkratce jde zejména o chování rodičů k dítěti a o výchovu k věcem a lidem.

Šikana je dlouhodobý proces, který má více fází a většinou začíná tzv. ostrakismem, tedy vyčleněním jednotlivce z kolektivu. Aktéři šikany takového jednotlivce pomlouvají, zesměšňují a odmítají. Dalšími fázemi jsou fyzická agrese a manipulace, vytvoření jádra, stanovení norem a poslední stádium je totalita neboli dokonalá šikana. Ve třídním kolektivu nebývá jeden agresor a jedna oběť. Velmi často se k prvotnímu agresorovi přidávají jeho kamarádi a počet obětí se také může navýšit. Lze se setkat také s tím, že oběť se sama stane součástí skupiny agresorů. A to v momentě, kdy je za oběť vybrán jiný jedinec. Původní oběť je ráda, že už není terčem šikany, a aby se tak nestalo znovu, stává se sama agresorem.

Náprava není jednoduchý proces a nelze ho řešit pouze nápravou vztahů mezi obětí a agresorem. Důležitá je náprava v celém třídním kolektivu. Nelze ovšem šikanu vztahovat pouze na třídní kolektiv. Šikana se může objevovat v různých formách, a to například žák x učitel, učitel x žák, rodič x učitel a naopak, učitel x učitel nebo také ředitel učitel. U poslední zmíněné formy se jedná o bossing.

Kyberšikana obsahuje všechny typické znaky šikany. K těmto znakům se přidává jeden navíc, a to, že se vše odehrává v elektronické podobě. Agresor či agresori jsou anonymní. Své útoky provádí skrze neznámou emailovou adresu, přes skryté telefonní číslo, nebo si vytvoří falešnou identitu na sociálních sítích. Agresor ve virtuálním světě může být i slabý jedinec, který je ve skutečném světě sám obětí šikany. Díky pocitu anonymity se z lidí ve virtuálním světě může stát kdokoliv, jejich chování se mění a mohou působit mnohem agresivněji než ve skutečném světě. Problémem kyberšikany je fakt, že se prakticky nedá před agresorem schovat. Útoky mohou přicházet ze všech různých stran celý den, kdykoliv. Psychické ublížení oběti může být mnohem rozsáhlejší než u šikany. Zveřejňováním a sdílením fotografií a videí se snadno rozšiřuje publikum. Agresorovi stačí pouze poukázat, nebo zveřejnit fakt a ostatní uživatelé internetu se postarají o jeho rozšíření. Kyberšikana se dá rozdělit na přímou a nepřímou. U nepřímé kyberšikany se nejedná o přímý kontakt s obětí. Cílem je spíše nabourání se do osobních účtů oběti apod. Častější jsou útoky přímé a je jich mnoho druhů. Například u kyberstalkingu se jedná o opakované časté kontaktování oběti formou výhrůžek apod. Dále se jedná o zveřejňování zesměšňujícího videa, fotografie oběti, což se nazývá bluejacking. Lze se také setkat s rozesíláním nepravdivých informací o oběti. Toto chování odborníci nazývají outing. Jeden z nejhorších a nejnebezpečnějších útoků je kybergrooming. Agresor má za cíl navázat kontakt s obětí, vyvolat v něm důvěru a následně si s ním sjednat schůzku, kde má dojít k sexuálnímu napadení. Popřípadě chce od oběti získat fotografie, kterými pak oběť vydírá.

Základní prevencí kyberšikany je informovat nezletilé o možných negativních dopadech a zejména upozornit je na možnosti, jak kyberšikaně předejít, či ji zastavit.

Zejména pak rodiče by měli dbát na bezpečí svých dětí ve virtuálním světě. Důležité je vědět, jaké stránky jejich děti navštěvují a co na internetu dělají.

3.2.3. Psychoaktivní látky

„Některé psychoaktivní látky vyvolávají závislost. Potom hovoříme o látkách návykových.“ (Fischer a Škoda 2014, s. 81) Psychoaktivní látka je taková látka, která ovlivňuje psychiku jedince. Nejčastěji užívanou drogou podle Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2017 (Mravčík et al. 2018, s. 48) jsou konopné látky, následované extází a poté halucinogenními houbami. Časté je také zneužívání léků. Právě konopné látky jsou nejužívanější nezákonnou drogou na světě. Jsou užívány ve formě cigaret, nebo jsou součástí pokrmů a nápojů. Konopné látky jsou rozšířené díky snadné dostupnosti a častému pocitu dobré nálady. Ta ovšem závisí na tzv. setu a settingu, neboli duševnímu rozpoložení uživatele a okolním podmínkám. Nebezpečným rizikem užívání konopných látek je, že fungují jako spouštěč možného duševního onemocnění. Přesto je droga oblíbená díky „menšímu“ riziku zdravotních obtíží než u ostatních drog. Oblíbenost také souvisí s jejími léčivými účinky.

Mezi další psychoaktivní látky patří halucinogeny, stimulanty, psychofarmaka, opiáty a těkavé látky.

3.2.4. Nelátkové závislosti

Nelátkové závislosti, či také nedrogové závislosti, jsou bohužel nedílnou součástí dnešní moderní doby. Především s vývojem moderních technologií se objevuje nadměrné užívání internetu, mobilu, sociálních sítí, emailů a dalších. K nelátkovým drogám patří ovšem také závislost na práci, na sexu, nebo patologické nakupování. Základem je spíše psychická závislost než ta somatická, kdy se příjemný prožitek postupně mění a narůstá v situaci, kdy člověk není schopen situaci ovládat. Jednotlivec trpí neutuchající touhou po něčem, jedná se o tzv. bažení neboli craving. Z takovéto závislosti se člověk vymaňuje velmi obtížně. Základními charakteristikami těchto novodobých nelátkových drog jsou

craving, problém kontrolovat délku času a frekvenci u činností, časté upřednostňování činností před svými zájmy a povinnostmi a v neposlední řadě přehlížení negativních dopadů na naši psychiku a naše okolí. K nelátkovým závislostem lze řadit netholismus a nomofobii, což jsou závislosti na virtuálních drogách a mobilních telefonech.

3.2.5. Kriminalita a delikvence

Velký sociologický slovník definuje kriminalitu jako „výskyt trestného chování neboli chování kriminálního, vyjádřený souhrnem trestných činů spáchaných ve společnosti. Pojem je vymezen platným trestním právem, které stanoví, jaké protispolečenské chování se vzhledem ke své nebezpečnosti považuje za trestné činy, případně za další kategorie deliktů stíhaných soudními orgány.“ (Petrusek et al. 1996, s. 539) Jedná se tedy o činy, které jsou dle trestního zákona sankciované. Delikvence se využívá spíše pro označení trestné činnosti mládeže. „Jedná se o chování, které se týká nejen kriminality. Zahrnuje také činy, které nejsou tzv. jinak trestné. Patří sem například přestupky, trestná činnost osob ve věku mladším než 15 let, kdy nelze trest z důvodu věku uložit.“ (Fischer a Škoda 2014, s. 170) Příčiny kriminality a delikvence jsou různé a u jedinců se liší. Vliv má na člověka primárně rodina. Ta utváří vzor, ovšem ne vždy kladný. V některých rodinách je běžné dítěti delikventní chování tolerovat, nebo dokonce nabádat k takové činnosti a poté pochválit. Dále je to neformální skupiny, kdy takové chování může být důvodem pro přijetí do party. Častým důvodem je také užívání drog a alkoholu, pod jejichž vlivem je páchána velká část deliktů. A v neposlední řadě je důvodem volný čas, který se vyplňuje negativními aktivitami, či je pouze neorganizovaný. Kriminalita mládeže je typická svými rysy, kdy činy nejsou dostatečně naplánované, převládá impulsivita a agresivita, činy jsou páchány ve skupině a případný zisk je rozdělován mezi členy. Mezi takovéto činy řadíme výtržnictví, vandalismus, krádeže, poškozování cizí věci a další.

3.2.6. Záškoláctví

Záškoláctvím se rozumí „úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku.“ (Martínek 2009, s. 97) Často je jedním z důvodů špatný prospěch žáka, který svůj neúspěch řeší útekem. Dalšími důvody mohou být vliv vrstevnické skupiny, vliv rodiny s již rozvinutou patologií, trávení volného času, nebo psychosociální příčiny jedince. Dítěti lze pomoci několika způsoby, ovšem jedná se o dlouhodobý proces, do kterého by měl být zahrnut větší počet zúčastněných, jako jsou rodina, pedagogicko-psychologická poradna, školní psycholog atd. Pomoci řešit záškoláctví pomůže zjistit důvody nepřítomnosti, popřípadě snížit nároky na dítě, upravit učební plán, být v kontaktu s rodiči a společně spolupracovat na nápravě. Záškoláctví a častá absence ve škole jsou hlavní důvody nedokončení všech devíti let na základní škole.

4. VOLNÝ ČAS VZTAHUJÍCÍ SE K MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 11

4.1. Základní informace o P11

Praha 11 se nachází na jihu až jihovýchodě území Prahy a sestává se ze dvou katastrálních oblastí, a to Chodov a Háje. Díky své poloze se tato městská část nazývá Jižní Město, lidově „Jižňák“ či „Jižák“. Tato oblast je typická svou zástavbou panelových domů a sídlišť a tím patří k jedné z nejlidnatější části Prahy. Podle informací MČ P11 bylo v této oblasti k prosinci roku 2017 celkem 77 600 obyvatel. Oblasti Chodov a Háje protíná dálnice D1. Většina lidí má tuto oblast spojenou jen s panelovými domy, sídlišti, betonovými zástavbami a dálnicí. Ovšem tato městská část nabízí svým obyvatelům mnoho zeleně. Do Jižního Města spadá část Kunratického lesa, část Michelského lesa, Miličovský les, Hostivařský lesopark a také Hostivařská přehrada.

4.2.Školská a volnočasová zařízení P11

Školy

V MČ P11 je celkem 16 základních škol. Většina těchto škol má klasické vyučovací metody. Nachází se zde také několik soukromých alternativních škol. Například Škola Můj Projekt, Základní a Střední škola Waldorfská nebo Scio Škola. Každá škola nabízí širokou škálu aktivit, například hudební, sportovní, badatelské, výuka jazyků, náboženství, či rukodělné kroužky. Také nabízí školní družinu a školní kluby. Aktivity se konají převážně v místě školy. Většina škol také nabízí pronájem prostor, například tělocvičny, venkovní víceúčelové hřiště, hřiště na plážový volejbal nebo na fotbal. Některé základní školy také spolupracují s volnočasovými organizacemi a městskou částí a vytváří projekty pro děti. Vznikají tak nová hřiště, nebo se rekonstruuji ta starší. Díky dotacím vznikají také kroužky zdarma pro děti ze sociálně slabších rodin. Mezi takovéto projekty patří například Atletika do škol, nebo Sportuj po škole! pořádaným DDMJM.

Organizace a další subjekty

Na Jižním městě je pro obyvatele mnoho volnočasového vyžití. Ať už mluvíme o sportovní nebo kulturní oblasti. Jedním z hlavních organizátorů kroužků pro děti i dospělé a dalších akcí během roku je **Dům dětí a mládeže Jižní Město**. DDMJM pořádá kolem 70 kroužků na 14 místech Jižního Města. Aktivit se mohou účastnit zájemci zhruba od 1,5 roku výše. Součástí nabídky jsou také jarní a letní příměstské a pobytové tábory, kurzy pro děti i dospělé a také výtvarné dílny a sportovní závody. DDMJM pořádá akce ve spolupráci s dalšími organizacemi jako jsou **YMCA**, anebo **Proxima Sociale.o.p.s.** A právě YMCA Praha a Proxima Sociale o.p.s. nabízí bezplatné služby dětem i dospělým. Důležitá je existence nízkoprahových center i terénní programy obou institucí. Dětem poskytují doučování, volnočasové aktivity, poradenství, intervence.

Zajímavou a všestranně zaměřenou institucí je **KC Zahrada**. Toto kulturní centrum nabízí kino, divadlo pro děti i dospělé, koncerty, workshopy, výstavy, kurzy a dílny za symbolické ceny.

Dalšími organizacemi jsou YMCA Praha, Proxima Sociale, FC Háje JM, Junák, Pionýr, Sokol Chodov, TJ Jižní Město Chodov, TJ Sokol Háje, Plavecký areál Jedenáctka, Jihoměstská Sociální, KC Zahrada a mnoho dalších. Celkem nabízí Praha 11 58 sportovních a volnočasových subjektů.

Akce Jižního Města pro veřejnost:

- Jihoměstské kluziště
- Den dětí
- Jihoměstský masopust
- Dny Prahy 11
- Běh Prahou 11
- A další...

Praha 11 nabízí celkem 65 dětských hřišť a 25 sportovních hřišť.

4.3. Rizikové lokality P11

Míst, kde se nejčastěji schází mladí lidé, je na Praze 11 mnoho. Zejména se jedná o lokality blízko základních škol, parky, místa u legálních graffiti ploch, u trafostanic a obchodní centrum Chodov včetně jeho okolí. Díky informacím terénní pracovnice organizace Proxima Sociale můžeme přímo označit blízké okolí určitých ulic jako místa setkání dětí a dospělých v rozmezí od 12 let do 26 let. Jedná se o ulice Bohuňova a Jažlovická, Konstantinova a Metodějova, Mendelova a Kosmická, Ocelíkova a Stříbrského a další. Na těchto místech se často schází skupiny nezletilých i zletilých osob, jejich počet se různí podle ročního období a dnů v týdnu. Není nezvyklé, že se sejde až na 20 osob najednou. Častými problémy jsou konflikty s veřejností kvůli hluku a nepořádku, což často přijíždí řešit městská policie. Tyto skupiny adolescentů často tráví svůj čas požíváním alkoholu a užíváním marihuany, kouření cigaret není tolik běžné. Problematickým místem je OC Chodov a jeho přilehlé okolí. V obchodním domě se často schází žáci základních škol a tráví zde čas, během kterého mají vyučování. Schází se v odpočinkových částech domu, povídají si, hrají hry a často se zde domlouvají pouliční

bitky, nebo se zde i konají. Častým místem pro konání bitky jsou garáže nebo střecha obchodního centra. Není výjimkou, že se mladí lidé perou i přímo v OC mezi lidmi. Právě publikum je pro ně možná lákadlem. Čím více lidí zdokumentuje událost, tím více se rozšíří. Pouliční bitky se konají také občas v okolí ZŠ Mendelova, SOŠ Eduso a dalších veřejných místech.

4.4.Prevence P11

Primární prevenci na území MČ Prahy 11 poskytuje celkem 5 organizací. Jsou jimi Proxima Sociale.o.p.s., YMCA Praha, ESET- HLEP, Pedagogicko- psychologická poradna pro Prahu 11 a 12 a nově také centrum primární prevence Drop In.

- Proxima Sociale o.p.s.

Organizace Proxima Sociale byla založena v roce 1993. Klienty se mohou stát děti, mladiství, rodina, ale i široká veřejnost. Nabízí mnoho služeb, od terénní práce, krizové pomoci, přes azylové bydlení až po odborné poradenství, sanaci rodiny a programy primární prevence. Organizace se podílí na komunitním plánování a společně s dalšími organizacemi pořádají kulturní akce. Pracovníci působí na území Prahy a ve Středočeském kraji.

- YMCA Praha

YMCA Praha vznikla v roce 2001 a jedná se o křesťanskou mládežnickou organizaci. Hlavní náplní organizace je pořádání sociálních a volnočasových programů pro děti, mládež a rodiny. Organizace provozuje rodinné a mateřské centrum, nízkoprahový klub, volnočasové a kulturní aktivity a také dětské a rodinné tábory.

- ESET- HLEP

Eset-Help je občanské sdružení na Praze 11, které působí již od roku 1995 a patří mezi síť služeb poskytující komunitní psychiatrickou péči. Sdružení organizuje mnoho projektů, jako rozvoj primární, sekundární i terciární prevence, resocializační programy pro duševně nemocné, poskytuje chráněné byty a psychologickou poradnu. V roce 2001 vytvořili Klub Hekrovka, která poskytuje prostory pro trávení volného času duševně

nemocných. Organizace také pomáhá začleňovat duševně nemocné do pracovního poměru díky spolupráci s dalšími institucemi.

- Pedagogicko – psychologická poradna

Pedagogicko-psychologická poradna poskytuje odbornou pomoc dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením na území Prahy 11 a 12. Smyslem činnosti je poskytnout pomoc s výchovou, vzděláváním i přípravou na budoucí povolání. Odborná pomoc je nabízena jednotlivcům, rodině a pedagogickým pracovníkům v oblasti výchovy a vzdělávání.

- Drop In

Středisko prevence a léčby drogových závislostí je nestátní organizace založena v roce 1991. Činnost organizace je rozšířena po celém území hlavního města Prahy. Organizace zajišťuje služby v terénním programu, nízkoprahovém zařízení, centru metadonové substituce, centru následné péče, centru primární prevence a adiktologickém centru. Primární prevence této organizace funguje necelé dva roky a postupně se rozšiřuje. Na Praze 11 Drop In uskutečňuje program primární prevence prozatím na jedné základní škole.

PROTIDROGOVÁ PREVENCE NA P11

Městská část Praha 11 má mnoho institucí, které působí na děti, mládež i dospělé v rámci primární prevence. Sama městská část se také snaží širokou veřejnost informovat o protidrogové prevenci v rámci různých akcí a informací na svých internetových stránkách. Webové stránky nabízí širokou škálu odkazů na projekty a instituce zabývajících se závislostí. Jedná se o kontakty na poradny či odkazy na všeobecné informace o nelegálních látkách. Také odkazují na organizace zabývající se primární prevencí, léčbou, harm reduction a dalších rozdělených podle městských částí.

V rámci protidrogové prevence Praha 11 zveřejňuje Závěrečné zprávy o realizaci protidrogové politiky MČ Praha 11 za uplynulé roky a také Akční plán protidrogové politiky na období dvou následujících let.

Cílem je také zveřejňovat aktuality z drogové prevence. Jedná se o aktuality z celého území hlavního města Prahy, jako jsou soutěže, výroční zprávy, nové služby, preventivní akce, schválení vlády atd.

Praha 11 se také zapojuje do soutěžního festivalu AntiFETfest, který pořádá městská část Praha 12. Soutěž je určena žákům druhého stupně základních škol a také studentům středních škol a odborných učilišť. Žáci a studenti mohou přihlásit obrazový snímek s tématem jakéhokoliv rizikového chování. Cílem těchto snímků je především informovat o rizicích a možném předcházení rizikového chování. Filmové snímky posuzuje a do soutěže předává protidrogová koordinátorka pro Prahu 11 paní Mgr. Barbora Vanišová.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíl a hypotézy výzkumu

Cílem praktické části je zjistit provázanost mezi trávením volného času a patologickým chováním u žáků základních škol. První část se zabývá otázkami týkající se užívání alkoholu a zkušenosti respondentů s ním. Zajímala mne především první zkušenost a užívání v současnosti. Druhá část výzkumného šetření se ptá na trávení volného času, zda respondenti využívají volnočasová zařízení v jejich okolí. Cílem bylo zjistit výskyt patologického chování u mladistvých, jejich konfrontaci s alkoholem.

Pro získání odpovědí a naplnění cílů praktické části byly stanoveny následující hypotézy:

H1: První zkušenost s alkoholem mají žáci z rodinného prostředí.

H2: Pro žáky je alkohol důležitou součástí zábavy.

H3: Chlapci pijí alkohol častěji než dívky.

H4: Žáci, kteří navštěvují volnočasové zařízení méně často pijí alkohol než ti, kteří volnočasové zařízení nenavštěvují.

6. Charakteristika výzkumného vzorku

Za účelem vzniku praktické části byli osloveni žáci devátých tříd dvou základních škol v Praze 11. Všichni respondenti jsou žáci závěrečného ročníku základní školy, jejich věk se pohybuje v rozmezí 14-16 let. Celkový počet respondentů je 91.

Základní škola, kde jsem prováděla výzkum se nachází v oblasti mezi stanicemi metra Háje a Opatov. Do běžného zaměření školy je zařazena i specializovaná výuka Montessori a výuka v anglickém jazyce ve speciálních třídách. Škola spolupracuje se organizací Proxima Sociale o. p. s.

Druhá základní škola se nachází v těsné blízkosti metra Háje. Ve svém vzdělávacím plánu se zaměřuje především na výuku cizích jazyků, matematiky, informatiky a rozvoj výtvarných, hudebních a sportovních dovedností. Základní škola v minulosti spolupracovala s Centrem primární prevence organizace Drop In, kdy probíhaly pravidelné preventivní programy pro žáky od druhé do sedmé třídy. V blízkosti školy se často schází mladí lidé ve věku 13-25 let, kteří zde převážně pijí alkohol a poslouchají hlasitou hudbu, čímž vznikají konflikty s veřejností. Na toto místo často přijíždí městská policie konflikty řešit.

7. Charakteristika užití metody

Pro sběr dat jsem použila kvantitativní model, tedy metodu dotazníkového šetření. „Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chráska 2016, s. 158).

Dotazník byl sestaven z otevřených, uzavřených, ale i polouzavřených položek. Poměr mezi těmito druhy otázek byl téměř rovnoměrný. Otevřené otázky byly užity zejména v případech, kdy jsem se dotazovala na určitý důvod, či vlastní názor. Cílem bylo hlouběji proniknout do celkového pohledu respondentů na problematiku a také tím doplnit či dovysvětlit otázky uzavřené. U uzavřených otázek měli respondenti k dispozici odpovědi především dichotomické, tedy ano- ne. Výhodou uzavřených otázek je snadnější vyhodnocování uvedených odpovědí. Naopak jako nevýhoda se může zdát přílišná připravenost odpovědí, kde není prostor pro vlastní kreativní vyjádření. Třetím druhem otázek byly otázky polouzavřené. Tedy takové, kdy má respondent k dispozici nabídku uzavřených odpovědí, ale zároveň možnost využít položky „jiná odpověď“. Otázky byly seřazeny podle obsahu. Nejdříve se otázky týkají prvního užití alkoholu, poté aktuálního užívání alkoholu a následně možných dopadů na respondenty. V závěru byly položeny otázky týkající se trávení volného času. Dotazníkové šetření bylo anonymní.

Pro naplnění cíle praktické části byly stanoveny čtyři hypotézy. První hypotéza tvrdí, že první zkušenost s alkoholem mají žáci z rodinného prostředí. Pro vyhodnocení této hypotézy bylo využito otázek 4. a 5., tedy kdo respondentům alkohol podal a při jaké příležitosti to bylo. Hypotéza druhá tvrdí, že pro žáky je alkohol důležitou součástí zábavy. Pro zjištění, zda je hypotéza pravdivá, bylo využito odpovědí otázky č.10. Hypotéza číslo tři uvádí, že chlapci pijí alkohol častěji než dívky. Pro vyhodnocení bylo využito odpovědí otázek 1. a 6. Poslední čtvrtá hypotéza uvádí, že žáci, kteří navštěvují volnočasové zařízení méně často pijí alkohol než ti, kteří volnočasové zařízení nenavštěvují. Pro vyhodnocení bylo využito otázek 6. a 15.

8. Sběr dat

Sběr dat probíhal formou dotazníkového šetření. Dotazníky byly respondentům rozdány na dvou základních školách v Praze 11 na Jižním Městě. Oslovila jsem 5 základních škol s dotazem, zda by bylo možné provést u nich ve škole dotazníkové šetření. Kladná odpověď přišla jen z jedné školy. Pravděpodobným důvodem byla spolupráce mezi nimi a organizací kde pracuji. Souhlas druhé školy jsem získala po opětovném dotázání. Odkázala jsem se na spolupráci s organizací primární prevence, která se školou také spolupracuje.

Část dotazníků byla respondentům předána osobně v papírové formě po předchozí domluvě se školním metodikem přímo ve škole. Dotazníky žáci vyplňovali během třídnické hodiny, kde byla přítomna paní učitelka třídní. Výhodou osobního setkání s respondenty byla možnost se žákům představit, představit také téma bakalářské práce a ujistit je o anonymitě. Respondenti několikrát využili možnost zeptat se na zadání dotazníku, tedy zda správně pochopili otázku apod. Vyplnění dotazníků trvalo přibližně 15-20 minut.

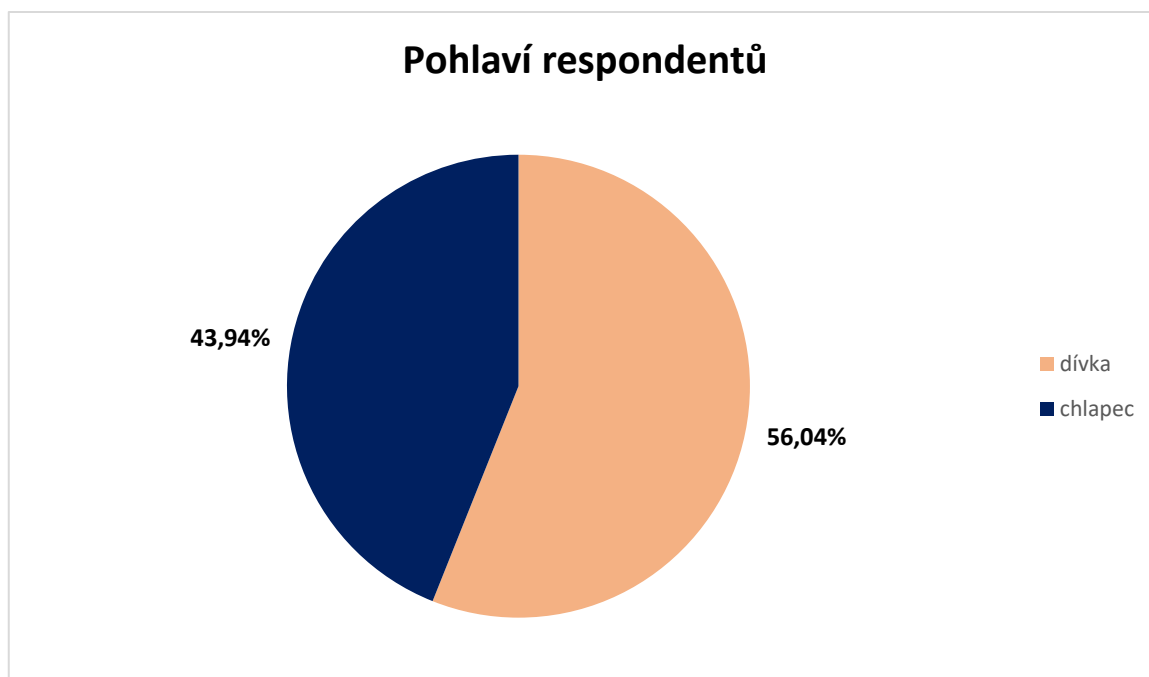
Druhá část dotazníků byla vypracována elektronicky a přes emailové adresy poslána do druhé základní školy školnímu metodikovi a výchovné poradkyni. Ti odkaz s dotazníkem dále poskytli žákům ve škole. Nebylo mi povoleno dotazníky v papírové

formě žákům rozdat a osobně jim představit práci. Proto byla elektronická forma jedinou možností, jak data získat. Jsem si vědoma nevýhod elektronického dotazníku. Část respondentů dotazník vyplnila špatně, část odpovědí byla zcela nepoužitelná. Vyhodnocení tohoto dotazníku je zohledněno ve vyhodnocení dat.

9. Vyhodnocení dat

Otázka č.1: Pohlaví

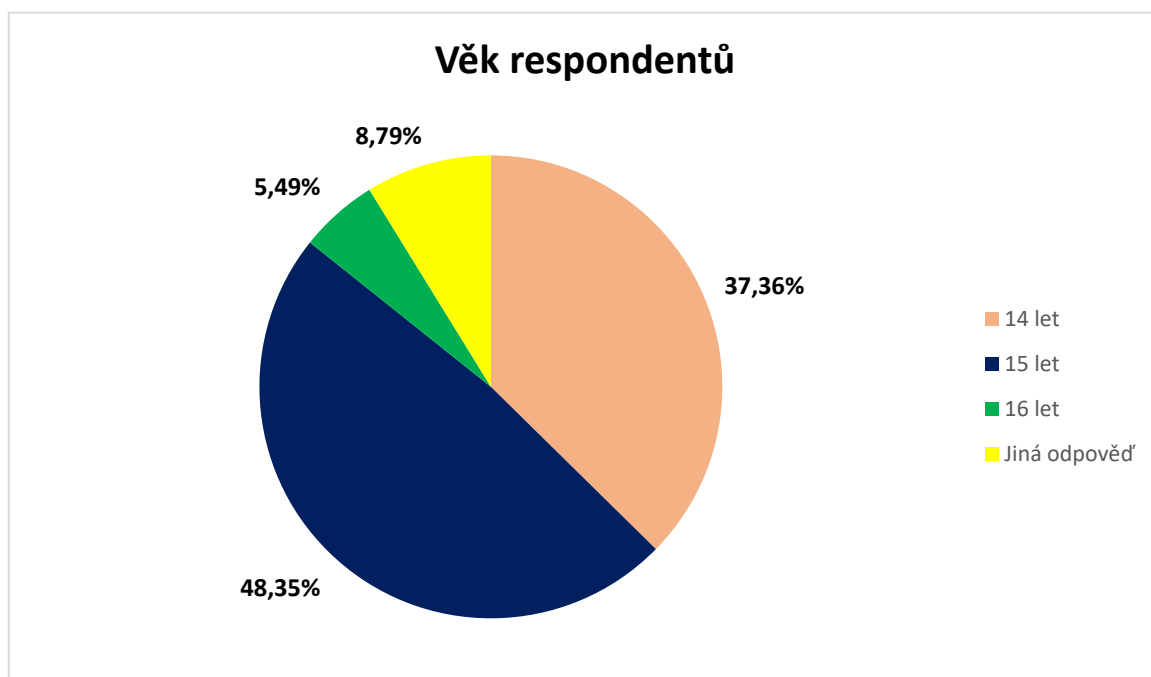
Pohlaví respondentů	Počet	%
Dívka	51	56,04 %
Chlapec	40	43,94 %
Celkem	91	100 %

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 91 respondentů, z toho bylo dívek 51 (tj. 56,04 %) a chlapců 40 (tj. 43,94 %).

Otázka č.2: Věk

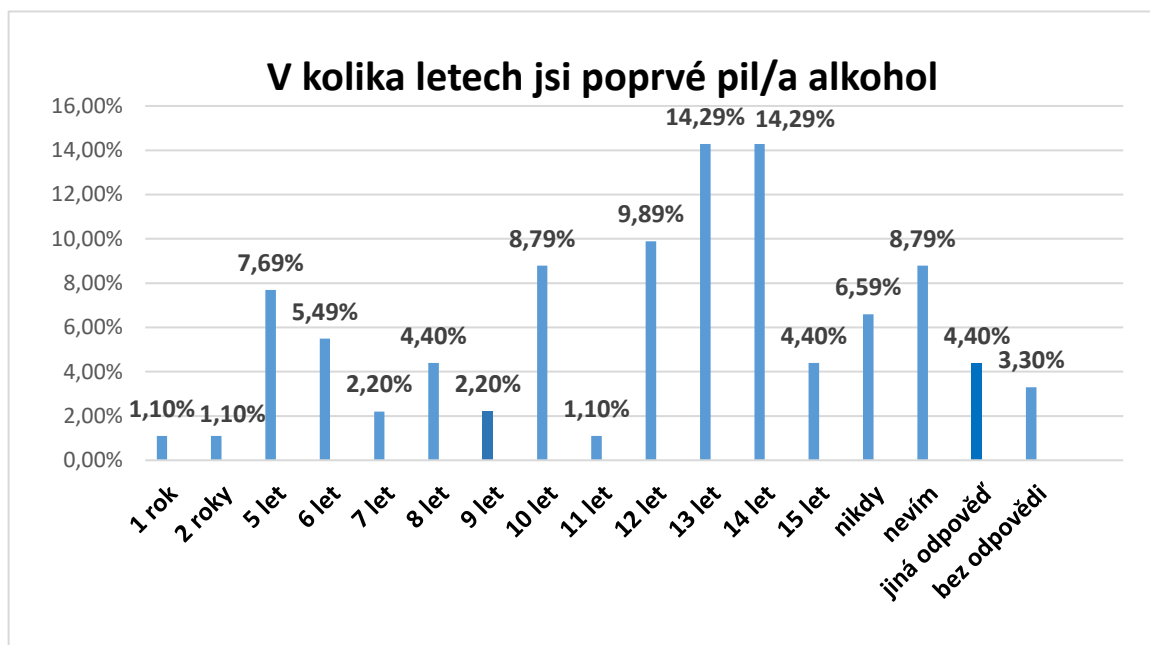
Věk	Počet	%
14 let	34	37,36 %
15 let	44	48,35 %
16 let	5	5,49 %
Jiná odpověď	8	8,79 %
Celkem	91	100 %

Výzkumu se účastnili žáci devátých tříd základních škol. Jejich věk se pohyboval od 14 do 16 let. Konkrétně to bylo 34 čtrnáctiletých žáků (tj. 37,4 %), 44 patnáctiletých žáků (tj. 48,3 %) a 5 šestnáctiletých žáků (tj. 5,5 %). Jelikož byla tato otázka otevřená, objevilo se 8 jiných odpovědí (tj. 8,8 %). Mezi tyto odpovědi patřilo 34, 97, 69, to mi nikdo neřekl, 1, nebo 125 tun. Tyto jiné odpovědi se objevily v elektronickém dotazníku.

Otázka č.3: V kolika letech jsi poprvé pil/a alkohol

V kolika letech jsi poprvé pil/a alkohol?	Počet	%
1 rok	1	1,10 %
2 roky	1	1,10 %
5 let	7	7,69 %
6 let	5	5,49 %
7 let	2	2,20 %
8 let	4	4,40 %
9 let	2	2,20 %
10 let	8	8,79 %
11 let	1	1,10 %
12 let	9	9,89 %
13 let	13	14,29 %
14 let	13	14,29 %
15 let	4	4,40 %
Nikdy	6	6,59 %
Nevím	8	8,79 %
Jiná odpověď	4	4,40 %
Bez odpovědi	3	3,30 %
Celkem	91	100 %

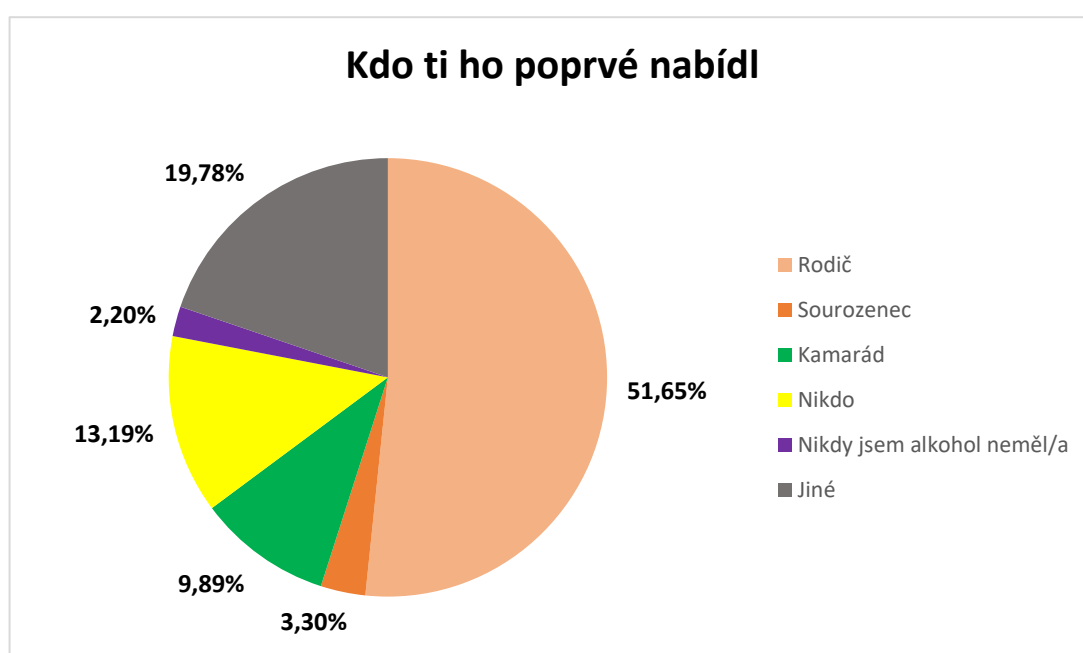

Nejčastějším věkem, kdy respondenti ochutnali alkohol je 13 (14,29 %) a 14 (14,29 %) let. Celkem je to 26 respondentů z 91. Dále se první kontakt s alkoholem objevuje nejčastěji v pěti (7,69 %), deseti (8,79 %) a dvanácti letech (9,89 %). V šesti

letech ochutnalo poprvé alkohol 5 respondentů (5,49 %) a stejný počet, tedy 4 respondenti uvedli, že alkohol poprvé ochutnali v 8 a 15 letech (4,40 %). Nejmenší zastoupení bylo v 7 a 9 letech (2,20 %) a dále v 1 roce a ve dvou letech (1,10 %). Alkohol nikdy neochutnalo 6 respondentů (6,59 %). Vezmeme – li v potaz, že alkohol je legálně přístupný až od 18 let, je až zarážející, že pouze šest dotázaných tento zákon neporušilo. Celkem 8 dotázaných nevědělo, kdy poprvé alkohol ochutnalo, 3 lidé na otázku neodpověděli a 4 respondenti uvedli jinou odpověď, která není relevantní a do výzkumu tedy zcela nepoužitelná.

Otázka č.4: Kdo ti ho poprvé nabídl?

Kdo ti ho poprvé nabídl?	Počet	%
Rodič	47	51,65 %
Sourozenec	3	3,30 %
Kamarád	9	9,89 %
Nikdo, sám/sama jsem si ho vzal/a	12	13,19 %
Nikdy jsem alkohol neměl/a	2	2,20 %
jiné	18	19,78 %
Celkem	91	100,00 %

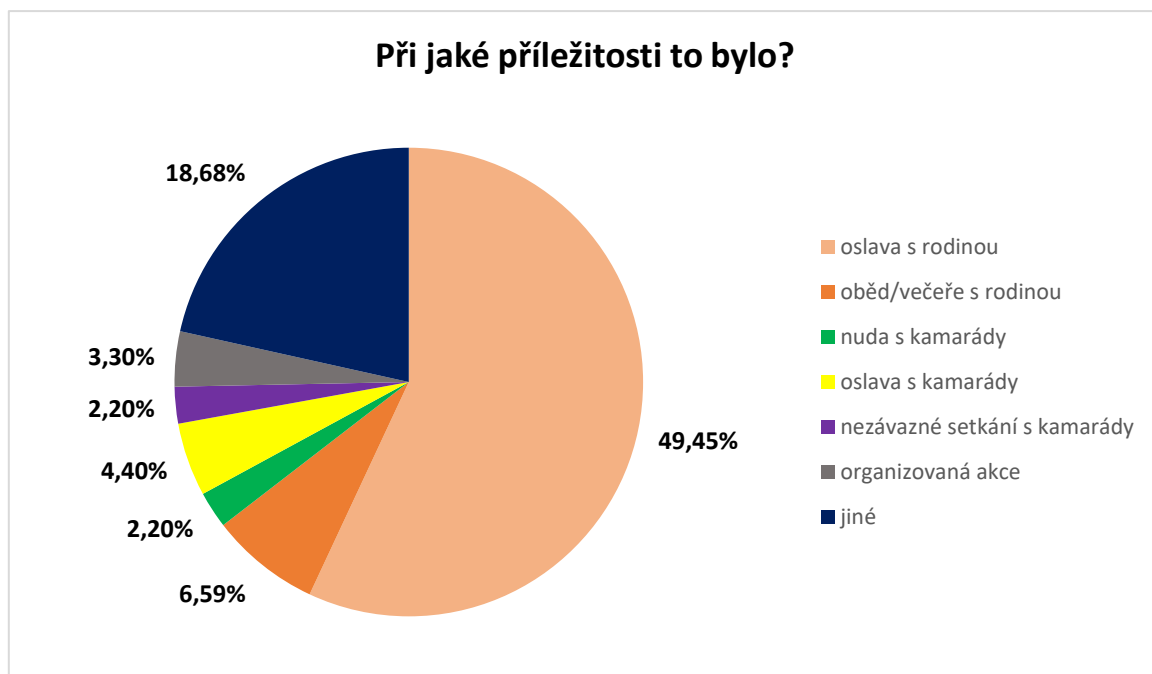
Z odpovědí je patrné, že první zkušenost s alkoholem mají respondenti z rodinného prostředí. Uvedlo to více než 50 % respondentů. Celkem 47 (51,65 %) respondentů uvedlo, že jim alkohol nabídl rodič, od sourozence dostali alkohol 3 respondenti (3,30 %). Druhé největší zastoupení měla odpověď jiné. Zde respondenti uváděli nejčastěji další rodinné příslušníky, jako sestřenice (4x), děda (3x) a příbuzný (3x). Do této odpovědi také zahrnuli sousedy či přítele/ přítelkyni. Několik respondentů do této odpovědi zahrnuli také odpověď, že jim alkohol nikdo nenabídl a také že ho nikdy neochutnali. Stalo se tak přestože tyto odpovědi je možné zaškrtnut jednotlivě jako další možnost. Do třetí nejpočetnější skupiny patří 12 respondentů (13,19 %) kteří uvedli, že jim alkohol nikdo nenabídl, vzali si ho sami. Od kamaráda dostalo poprvé alkohol 9 dotázaných (9,98 %). Nikdy alkohol neměly 2 lidé, tj 2,20 %. Z předchozí otázky vyplynulo, že nikdy alkohol neochutnalo 6 lidí. U této otázky stejně odpověděli jen dva respondenti. Důvodem ovšem může být, že přestože nikdy alkohol neochutnali, někdo jim ho nabídl.

Otázka č.5: Při jaké příležitosti to bylo?

Při jaké příležitosti to bylo	Počet	%
Oslava s rodinou	45	49,45 %
Oběd/večeře s rodinou	6	6,59 %
Nuda s kamarády	2	2,20 %
Oslava s kamarády	4	4,40 %
Nezávazné setkání s kamarády	2	2,20 %
Organizovaná akce	3	3,30 %
jiné	17	18,68 %
Celkem	91	100.00 %

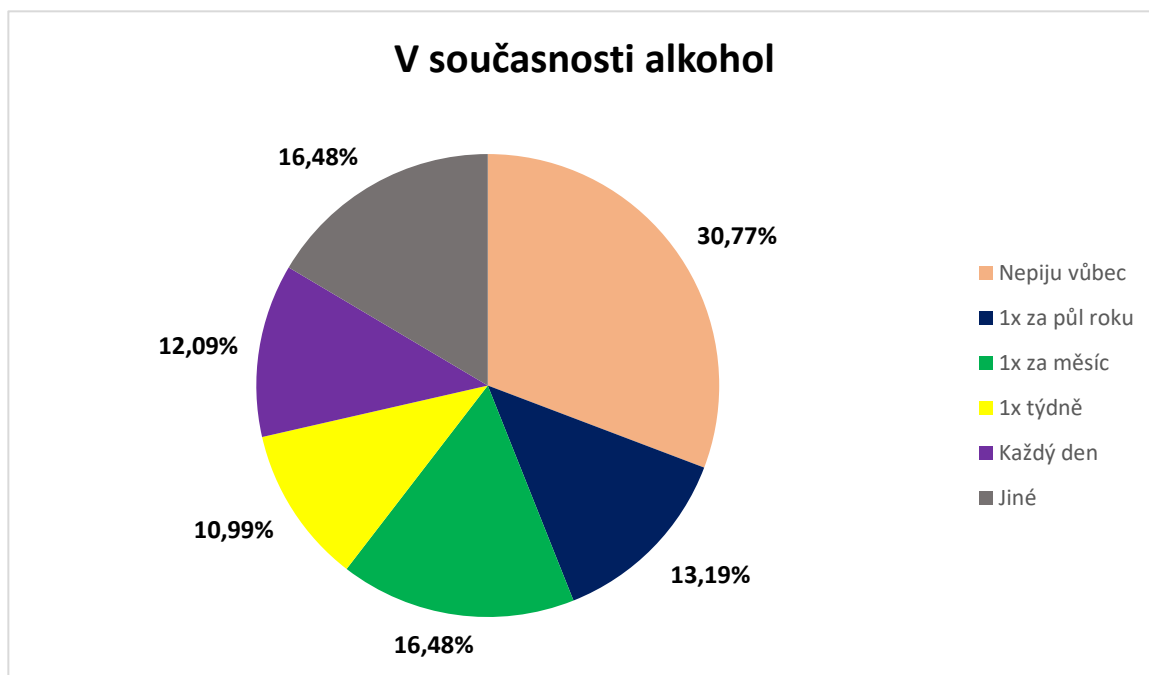
Přes 50 % respondentů odpovědělo, že alkohol poprvé ochutnali v rodinném prostředí, tedy u 45 lidí (49,45 %) to bylo na rodinné oslavě, 6 respondentů (6,59 %) uvedlo, že to bylo během oběda/ večeře s rodinou. Tento výsledek koresponduje s výsledkem předchozí otázky, tedy že alkohol byl nabídnut rodinnými příslušníky během rodinné akce. Druhé největší zastoupení měla odpověď jiné, uvedlo tak 17 respondentů

(18,68 %). Dvě odpovědi se vztahují na rodiče. Respondenti uvedli: „**Rodiče mi dali ochutnat pivo, aby mi nechutnalo.**“, a také: „**Namáčeli mi do toho dudlík abych ho nevyplivovala.**“ Mezi další odpovědi patřilo: deprese, oslava zvolení prezidenta, hospoda. Jeden respondent uvedl, že si alkohol vzal sám, protože ho viděl. Celkem osm respondentů (8,80 %) uvedlo, že alkohol ochutnali během času tráveného s kamarády, největší zastoupení (4,40 %) má oslava s kamarády. Během času tráveného na organizované akci poprvé požili alkohol 3 dotázaní (3,30 %).

Otázka č.6: V současnosti alkohol:

V současnosti alkohol	Počet	%
Nepiju vůbec	28	30,77 %
1x za půl roku	12	13,19 %
1x za měsíc	15	16,48 %
1x týdně	10	10,99 %
Každý den	11	12,09 %
jiné	15	16,48 %
Celkem	91	100.00 %

Šestá otázka zjišťoval četnost užívání alkoholu. Celkem 28 (30,77 %) respondentů z 91 uvedlo, že alkohol nepije vůbec. Druhou nejčastější odpovědí bylo 1x za měsíc, což uvedlo 15 respondentů (16,48 %). Stejný počet respondentů si vybralo odpověď Jiné a uvedlo:

- „2x za měsíc.“
- „2x týdně.“
- „Když mi něco rodiče koupí.“
- „Příležitostně.“
- „1x za 2měsíce.“
- „O víkendech.“

- „Když to mám na dovolené a chutná mi to.“
- „Občas ochutnám ale ne často.“
- „Jen na oslavách. „

Celkem 12 respondentů (13,19 %) uvedlo že pije alkohol 1x za půl roku, 11 respondentů (12,09 %) pije každý den a 10 respondentů (10,99 %) uvedlo, že pije 1x týdně. Je až zarážející, že až třetina z dotázaných pije alkohol alespoň 1x v měsíci a častěji.

Otázka č.7: Uved' důvod, proč v současnosti piješ či nepiješ alkohol

Sedmá otázka byla otevřená. Celkem 43 respondentů uvedlo důvody, proč alkohol nepijí. Tento počet nekoresponduje s odpovědí v 6. otázce, kde uvedlo 28 respondentů, že alkohol nepije vůbec. Lze se tedy domnívat, že patnáct osob uvádí své příležitostné zkušenosti jako neužívání alkoholu. Důvody, proč respondenti uvedli, že nepijí alkohol lze rozdělit do 5 skupin. Kvůli sobě, ze zdravotního hlediska, alkohol jim nechutná, je to zákonem zakázané a kvůli rodičům. Naopak důvody pro užívání lze rozdělit to 6 skupin, a to: Alkohol jim chutná, pijí na oslavě, jen tak, alkohol jim přináší uvolnění, nebo pijí alkohol z nudy. Odpovědělo tak 44 respondent

Alkohol nepijí:	Počet	%
Kvůli sobě	23	53,49 %
Kvůli zdraví	7	16,28 %
Nechutná mi	6	13,95 %
Je to zákonem zakázané	4	9,30 %
Kvůli rodičům	3	6,98 %
Celkem	43	100,00 %

Nejvíce dotazujících odůvodnilo neužívání alkoholu především kvůli sobě (53,49 %). Uvedli například: „Nevím, nemám potřebu pít a utrácet peníze za alkohol.“ **„Dokážu se bavit i bez toho.“** **„Protože nechci.“** Sedm (16,28 %) dotázaných odpovědělo, že nechtějí pít alkohol, protože ničí zdraví, nebo protože nemohou kvůli užívání léků. Alkohol nepije 6 respondentů (13,95 %) z důvodu, že jim nechutná. **„Nepiju, protože je podle mě odporný a nechutný.“** Dalším důvodem pro neužívání alkoholu byl pro 4 dotázané (9,30 %) zákon, tedy prodej a podání alkoholu je povoleno osobám starším 18 let. Uvedli

například: „**Nepiju, protože mi ho zatím nikdo neprodá.**“ „**Nepiju, není mi 18 a nechutná mi to.**“ Posledním důvodem uvedeným v dotazníku bylo neužívání alkoholu kvůli rodičům, uvedli tak 3 dotázaní (6,98 %). Důvodem byl pocit, že mohou rodiče zklamat, nebo slyšeli přesvědčivý argument od jednoho z rodičů. Jedna dívka uvedla: „**Nepiju, protože vím, že je to od 18, ale hlavně jsem to slíbila mamce a nechci ji zradit.**“

Alkohol piji:	Počet	%
Chutná mi to	15	34,88 %
Na oslavě, párty	12	27,91 %
Jen tak	6	13,95 %
Kvůli zábavě	4	9,30 %
Uvolním se	4	9,30 %
Z nudy	3	6,98 %
Celkem	44	100,00 %

Důvody pro užívání alkoholu uvedlo celkem 44 respondentů. Největší zastoupení má skupina osob, která uvedla, že pijí alkohol, protože jim chutná. Jedná se o 15 dotázaných (34,88 %) Druhou největší skupinou jsou lidé, kteří pijí alkohol, protože jsou na oslavě, párty (27,91 %). Uvedli například: „**S kamarády při akci.**“ Nebo: „**Občas si nabídnu na oslavě.**“ Šest dotázaných (13,95 %) pije alkohol jen tak. Stejný počet respondentů, tedy 4 (9,30 %), užívání odůvodnilo přínosem zábavy a uvolnění. Alkohol jim pomáhá se uvolnit, přijít na jiné myšlenky a užít si zábavu. Uvedli například: „**Protože mě to uvolní a mám dobrou náladu.**“ Nebo: „**Protože je pak větší sranda.**“ Důvodem pro tři respondenty (6,98 %) pít alkohol je nuda.

Čtyři odpovědi nebyly zahrnuty do vyhodnocování.

Otázka č.8: Pokud v současnosti piješ alkohol, s kým nejčastěji?

S kým nejčastěji piješ alkohol	počet	%
S rodiči	20	31,75 %
Se sourozencem	3	4,76 %
S kamarádem/dy	26	41,27 %
Sám/sama	6	9,52 %
Jiné	4	6,35 %
Celkem	63	100,00 %

Respondenti uvedli, že nejčastěji pijí alkohol se svými přáteli, a to 26 osob (41,27 %). Celkem 20 dotázaných (31,75 %) uvedlo, že alkohol nejčastěji pijí s rodiči. Šest respondentů (9,52 %) uvádí, že alkohol pije o samotě. Jinou odpověď zvolili 4 (6,35 %) dotázaní. Ti uvedli přítele/přítelkyni, a také kombinaci rodičů a přátel. Nejmenší zastoupení, tj. 3 osoby (4,76 %), má odpověď se sourozencem. Celkem 4 odpovědi nebyly zahrnuty do vyhodnocování.

Otázka č.9: Při jakých příležitostech nejčastěji v současnosti piješ alkohol? Uved':

Uvedené příležitosti lze rozdělit na 6 kategorií, a to: při oslavě, s rodiči, s kamarády, jen tak, nuda a špatná nálada. Nejvíce respondentů uvedlo (67,92 %), že nejčastěji pijí alkohol na oslavách s přáteli či s rodinou. Šest (11,32 %) respondentů uvedlo jako nejčastější příležitostí je posezení doma s rodiči. Jen tak jako důvod uvedlo 5 dotázaných (9,43 %). Alkohol pijí nejčastěji s kamarády venku 4 respondenti (7,55 %). Z nudy pije 1 respondent 1,89 (%). A kvůli špatné náladě také jeden (1,89 %). Deset odpovědí bylo vyřazeno a nelze je zařadit do vyhodnocení.

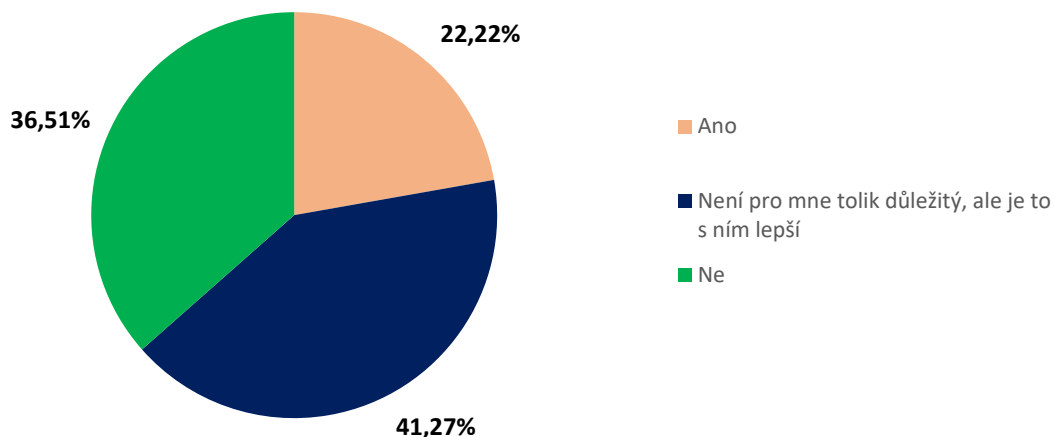
Příležitost:	Počet	%
Oslava	36	67,92 %
Doma s rodiči	6	11,32 %
S kamarády	4	7,55 %
Jen tak	5	9,43 %
Špatná nálada	1	1,89 %
nuda	1	1,89 %
Celkem	53	100,00 %

Otázka č.10: Je pro tebe alkohol důležitou součástí zábavy?

Je pro tebe alkohol důležitou součástí zábavy?	Počet	%
Ano	14	22,22 %
Není pro mne tolik důležitý, ale je to s ním lepší	26	41,27 %
Ne	23	36,51 %
Cekem	63	100,00 %

Z odpovědí vyplývá, že pro žáky devátých tříd je alkohol příjemným zpestřením zábavy. Alkohol pro ně není příliš důležitý, ale pro větší zábavu je přítomnost alkoholu vítána. Uvádí tak 26 respondentů (41,27 %). Pro 23 dotázaných (36,51 %) alkohol není důležitou součástí zábavy. Naopak alkohol je důležitý pro 14 dotázaných (22,22 %), což je poměrně vysoké číslo zvažíme – li okolnosti prodeje alkoholických nápojů od 18 let.

Je pro tebe alkohol důležitou součástí zábavy?

Otázka č.11: Praktikoval/s jsi v opilosti něco, co bys ve střízlivém stavu neudělal/a?

Praktikoval/s jsi v opilosti něco, co bys ve střízlivém stavu neudělal/a?	Počet
Sexuální zkušenost	17
Přílišné utrácení peněz	7
Zranil/a jsem se	7
Zranil/a jsem druhého	6
Byl/a jsem agresivní	8
Jiné	31
Nic	25

Otázka č. 11 byla polouzavřená. Respondenti tedy mohli využít odpověď svým způsobem, což využili 31 x. U této odpovědi respondenti zaškrtnli často více možností. Nejčastěji odpověděli, že dělali něco jiného než uvedené možnosti. Napsali například:

- „Smála jsem se nahlas v obchoďáku.“
- „Nekontrolovatelný smích.“
- „Vydávání mouky za koks.“
- „Byla jsem až moc happy, lehla jsem si na zem v obchodu.“
- „Žral jsem trávu.“
- „Skoro jsem ukrad auto.“

Druhou nejčastější odpovědí bylo „nic“. Z uvedených možností nejčastěji respondenti uvedli sexuální zkušenost, a to v 17 případech. Agresivitu v opilosti přiznalo 8 dotázaných. V opilosti se zranilo 7 respondentů, stejný počet uvedl přílišné utrácení peněz. V 6 případech respondenti zranili někoho jiného.

Otázka č.12: Stává se ti, že máš po užití alkoholu druhý den ztrátu paměti, tzv. okno?

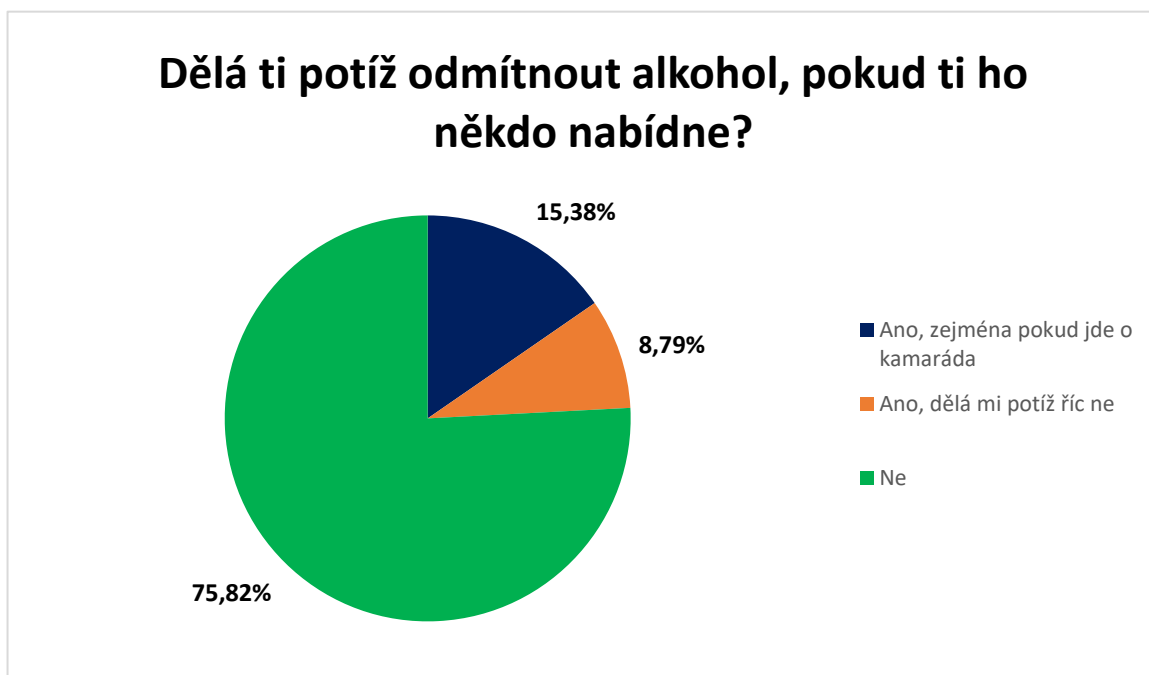
Máš po užití alkoholu ztrátu paměti?	Počet	%
Ano pokaždé	9	14,29 %
Ano téměř vždy	4	6,35 %
Ano málokdy	7	11,11 %
Ne	43	68,25 %
Celkem	63	100,00 %

Většina dotázaných uvedla, že po užití alkoholu nemývá ztrátu paměti. Uvedlo to 43 dotázaných (68,25 %). Problém se ztrátou paměti uvedlo celkem 20 dotázaných, a to s frekvencí pokaždé (14,29 %), téměř vždy (6,35 %) a málokdy (11,11 %)

Otázka č.13: Dělá ti potíží odmítnout alkohol, pokud ti ho někdo nabídne?

Dělá ti potíží odmítnout alkohol?	Počet	%
Ano, zejména pokud jde o kamaráda	14	15,38 %
Ano, dělá mi potíží říci ne	8	8,79 %
Ne	69	75,82 %
Celkem	91	100,00 %

Odmítnout alkohol nedělá potíží 69 dotázaných (75,82 %). Problém odmítnout nabídku zejména od kamaráda má 14 respondentů (15,38 %) Říci ne komukoli je těžké pro 8 dotázaných (8,79 %)

Otázka č.14: Popiš svůj vztah k alkoholu a jeho užívání v poslední době

Z celkového počtu 91 respondentů bylo 8 odpovědí vyřazených, 14 respondentů odpověď nevyplnilo.

Ze zbylých 69 respondentů uvedlo kladný vztah k alkoholu celkem 30 dotázaných (43,48 %). Důvodem pro 13 dotázaných (43,33 %) je chuť alkoholu, mají ho rádi. Uvedli: „**Mám ho ráda.**“ „Alkohol je něco jako můj kamarád.“ „Chutná mi to a je to fajn.“ Pro 11 dotázaných (36,37 %) alkohol není problém, občas si ho rádi dají. Uvádí například:

„Nejsem žádnéj závislák. Prostě si občas dám, ale nemám jako abst'ák.“ Nebo: **„Když mi někdo nabídne, tak si dám. Ale jinak ho vůbec nepiju.“** Kladný vztah k alkoholu má 6 dotázaných (20,00 %) zejména kvůli zábavě. Alkohol je pro ně záruka zábavy.

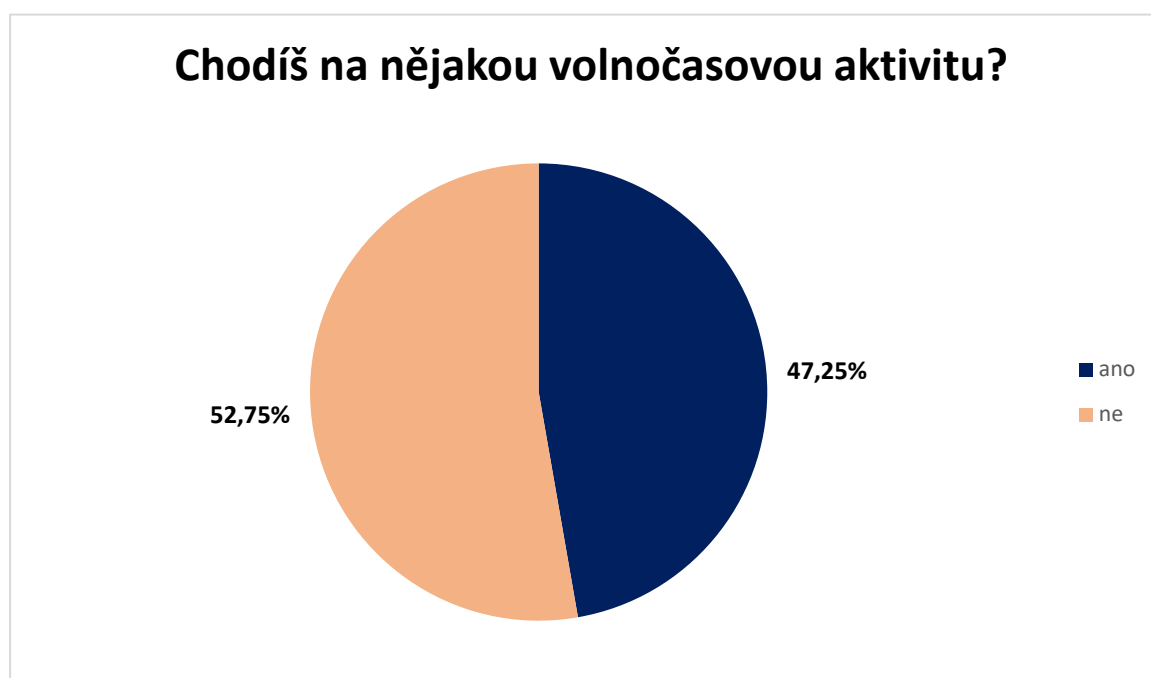
Kladný vztah	Počet	%
Chutná mi, mám ho rád/a	13	43,33 %
Žádný problém	11	36,37 %
Zábava	6	20,00 %
Celkem	30	100,00 %

Žádný nebo negativní vztah k alkoholu má 39 dotázaných (56,52 %). Téměř polovina uvádí, že alkohol nepotřebuje, žádný vztah k němu nemá, tj. 19 dotázaných (48,72 %). Negativní vztah k alkoholu má také 11 respondentů (28,21 %) a to z důvodu, protože jim alkohol nechutná, nemají ho rádi. Uvádí např.: **„Nemám ho ráda, nedělá mi dobře, nebudu si ničit buňky v mozku.“** Nebo: **„Vůbec nepiju, hnuší se mi to.“** Alkohol nepije 9 dotázaných (23,08 %)

Negativní vztah	Počet	%
Žádný, nepotřebuji ho	19	48,72 %
Nemám ho ráda, nechutná mi	11	28,21 %
nepiju	9	23,08 %
Celkem	39	100,00 %

Otázka č.15: Chodíš na nějakou volnočasovou aktivitu? Pokud ano, prosím uveď na který/é

Chodíš na nějakou volnočasovou aktivitu?	Počet	%
ano	43	47,25 %
ne	48	52,75 %
Celkem	91	100,00 %

Více než polovina dotázaných nechodí na žádnou volnočasovou aktivitu. Zbýlých 47,25 % uvádí, že svůj volný čas tráví v nějakém volnočasovém zařízení. Nejčastěji se jedná o sport, což uvedlo 31 dotázaných. Žáci chodí hrát fotbal, florbal, tenis, jezdí na koni, nebo šermují. Na tanec chodí 8 dotázaných, na zpěv 2, a po jednom uvedli skaut a angličtinu.

Otázka č.16: Jsi spokojený/á s nabídkou volnočasových aktivit ve svém okolí?

Jsi spokojený s nabídkou volnočasových aktivit?	Počet	%
Ano	66	72,53 %
Ne	25	27,47 %
Celkem	91	100,00 %

Spokojených s volnočasovou nabídkou ve svém okolí, tj. na Praze 11, je 66 dotázaných (72,53 %) Nespokojenost uvedlo 25 respondentů (27,47 %)

Otázka č.17: Chybí ti nějaká volnočasová aktivita ve tvém okolí, kterou bys rád/a navštěvoval/a? Pokud ano, prosím uveď jaká

Chybí ti nějaká volnočasová aktivita ve tvém okolí?	Počet	%
Ano	15	16,48 %
Ne	76	83,52 %
Celkem	91	100,00 %

S volnočasovou nabídkou je spokojeno 83,52 % dotázaných, tedy 76 respondentů uvádí, že jim žádná aktivita v okolí nechybí. Volnočasové aktivity chybí 15 dotázaným (16,48 %). Aktivity, které na které by rádi docházeli jsou: jízda na koni, zpěv, počítačový kroužek, rampy na kalisteniku, lukostřelba, pole dance, dramatický kroužek, chemický kroužek, anebo přírodopisný kroužek. Zajímavé je, že z předchozí otázky je zřejmé, že 25 osob není spokojeno s volnočasovou nabídkou v okolí. Ale pouze 15 z nich chybí nějaká aktivita. Navíc některé z uvedených činností jsou v okolí nabízeny, zejména Domem dětí a mládeže. U několik respondentů se tedy spíše jedná o neznalost nabízených činností.

Otázka č.18: Co, nebo kdo tě ovlivňuje při výběru volnočasových aktivit? Uveď

Z odpovědí respondentů je zřejmé, že nejvíce o svém volném čase rozhodují oni sami. Uvedlo tak 43 respondentů, tedy více než polovina. Volný čas ovlivňují rodiče spolu s přáteli v 11 případech. Sami rodiče ovlivňují při výběru volnočasové aktivity 8 respondentů. Respondenti si své aktivity vybírají podle svých kamarádů ve 4 případech. Nejen lidé, ale zejména peníze jsou hlavním důvodem, kam, či zda chodit na volnočasovou aktivitu u 3 dotázaných. Dále po jednom uvedli sourozence, přítele, místo aktivity, nebo názor okolí. Jeden respondent uvedl: „Mám zkušenost s tím, že se mi smáli kvůli kroužkům.“ Celkem 7 dotázaných uvedlo jiné příklady, například Lenost, škola, brigáda, nebo fyzická náročnost aktivit.

Z vyhodnocení bylo vyřazeno 11 odpovědí, které neodpovídali otázce.

Co, nebo kdo tě ovlivňuje	Počet	%
Já sám	43	53,75 %
Rodiče a kamarádi	11	13,75 %
Rodiče	8	10,00 %
Kamarádi	4	5,00 %
Peníze	3	3,75 %
Sourozenec	1	1,25 %
Přítel	1	1,25 %
Okolí	1	1,25 %
Místo	1	1,25 %
jiné	7	8,75 %
Celkem	80	100,00 %

10. Výsledky výzkumu

Hypotéza č.1: První zkušenost s alkoholem mají žáci z rodinného prostředí.

Pro vyhodnocení první hypotézy byly klíčovými otázkami otázky č. 4 a 5. Čtvrtá otázka zjišťovala, kdo žákům alkohol poprvé nabídl. Celkem 47 žáků uvedlo, že alkohol jim nabídli rodiče. Jedná se tedy přesně o 51,65 % z celkového počtu respondentů. Pro vyhodnocení hypotézy je také důležité, že dalšími osobami byli sourozenci (3,30 %), sestřenice (4,40 %), prarodič (3,30 %), anebo další příbuzný (3,30 %). Z celkového počtu 91 respondentů jich 60 uvedlo, že jim alkohol poprvé nabídl člen rodiny.

Pátá otázka doplňuje informace k této hypotéze. Výsledek uvádí, že 45 respondentů (49,45 %) ochutnalo alkohol poprvé na rodinné oslavě. Dalších šest dotázaných (6,59 %) poprvé pilo alkohol během oběda či večeře s rodinou. Dva respondenti (2,20 %) uvedli, že jim rodiče dali ochutnat alkohol z během jiné činnosti. Ze získaných údajů lze potvrdit, že první kontakt s alkoholem získali žáci v rodinném prostředí od rodinných příslušníků.

Hypotéza se potvrdila.

Hypotéza č.2. Pro žáky je alkohol důležitou součástí zábavy.

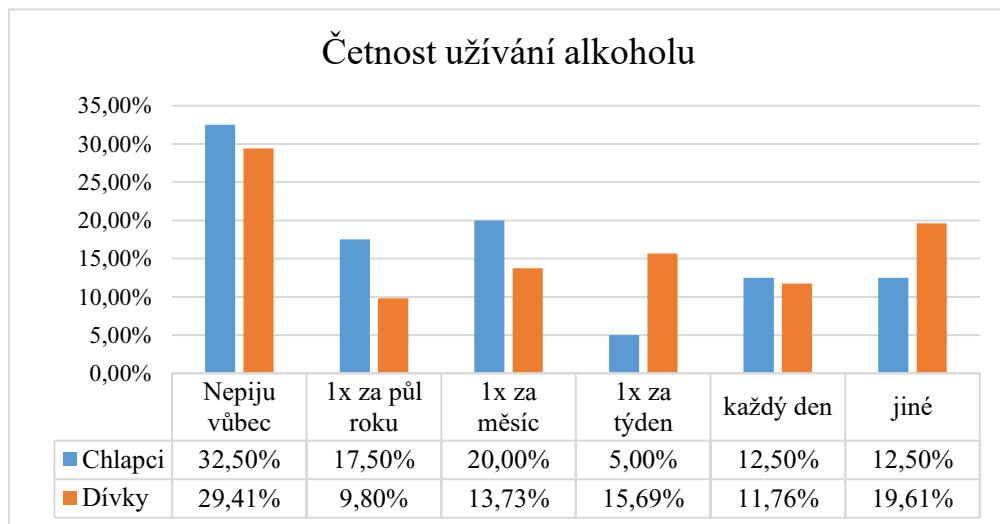
Druhou hypotézu lze vyhodnotit pomocí otázek č. 9 a 10. V deváté otázce žáci uvedli, že nejčastěji pijí alkohol na oslavách, jedná se o 36 respondentů (67,92 %) z 53. Tedy právě na místě, které je se zábavou spojeno nejčastěji, konzumují alkohol nejvíce. Otázka desátá se dotazovala, zda je pro respondenty alkohol důležitou součástí zábavy. Kladnou odpověď uvedlo 14 respondentů, tedy 22,22 %. K pozitivní odpovědi také lze přiřadit odpověď, že alkohol není tolik důležitý, ale je to s ním lepší. Tuto odpověď zvolilo 26 dotázaných, tedy 41,27 %. Podle výsledků je alkohol důležitou součástí zábavy.

Hypotéza se potvrdila.

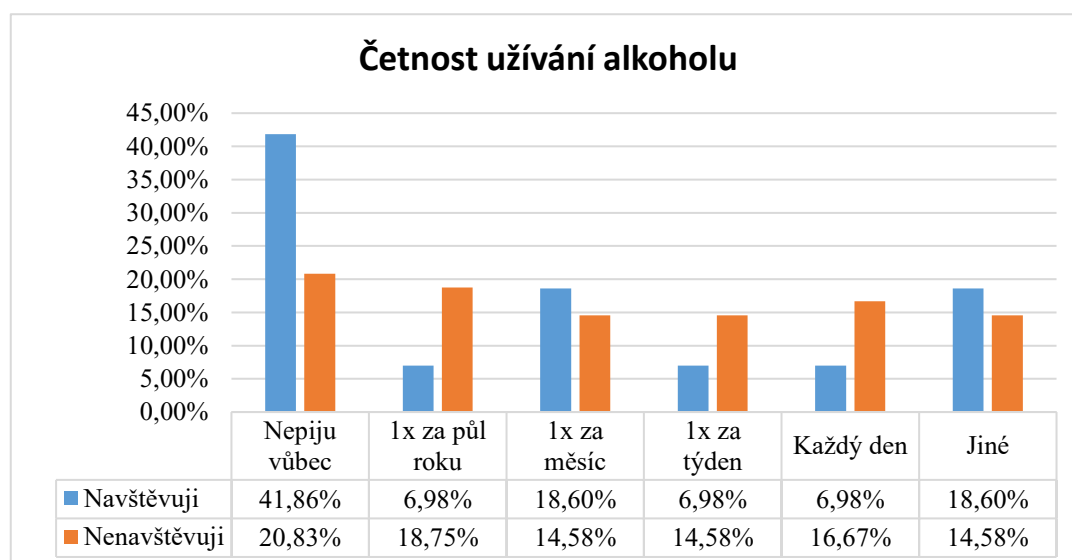
Hypotéza č.3: Chlapci pijí alkohol častěji než dívky.

Třetí hypotéza tvrdí, že chlapci pijí alkohol častěji než dívky. K vyhodnocení hypotézy bylo třeba porovnat otázku první a šestou, tedy pohlaví respondentů a četnost pití alkoholu. K vyhodnocení této hypotézy jsem použila metodu TTESTU. Porovnála jsem četnost užívání alkoholu u chlapců a u dívek. Ze vzorku vyšel výsledek $p= 0,4$, což je výrazně vyšší číslo než požadovaná hranice $p= 0,05$ pro významnost odpovědí. Rozdíl tedy v užívání alkoholu mezi chlapci a dívkami není statisticky významný. **Hypotéza se nepotvrdila.**

Hypotéza č.4: Žáci, kteří navštěvují volnočasové zařízení méně často pijí alkohol než ti, kteří volnočasové zařízení nenavštěvují.

Čtvrtá hypotéza tvrdí, že žáci, kteří navštěvují volnočasovou aktivitu pijí alkohol méně často než ti, kteří na řízenou aktivitu nechodí. Pro vyhodnocení bylo třeba porovnat odpovědi z otázek 15. a 6, tedy zda navštěvují volnočasovou aktivitu a zda pijí alkohol. Popřípadě jak často. Pro ověření hypotézy jsem použila metodu TTESTu, kdy jsem porovnala výsledky žáků navštěvujících volnočasovou aktivitu a žáků bez aktivity. Výsledkem bylo číslo 0,034, což je nižší než stanovená hranice 0,05 pro významnost odpovědí. Rozdíl v míře užívání alkoholu mezi žáky navštěvující aktivitu a mezi těmi, kteří nenavštěvují je významný na 5 % hladině významnosti. **Hypotéza se potvrdila.**

11. Diskuze

Dotazníkové šetření ukázalo, jak je pro žáky základní školy alkohol již v těchto letech důležitou součástí jejich zábavy. Pouze šest ze všech dotázaných alkohol nikdy nepilo. Dalších dvacet šest uvedlo, že alkohol v současnosti nepije vůbec. Tento počet se ovšem v průběhu dotazníku značně liší. Je zřejmé, že občasné požívání alkoholu mnoho z dotazovaných nereflektuje jako pití alkoholu. Tedy sami sebe vidí spíše jako experimentátory, než jako uživatele a neřadí se mezi ty, které lze označit jako osoby požívající alkohol. Důvodem, proč nepijí, jsou především oni sami. Uvědomují si, že alkohol není primárním zdrojem zábavy a že ho tedy nepotřebují. Důvodem byla také zdravotní stránka užívání alkoholu, kdy žáci chrání své zdraví. Naopak důvod pro pití alkoholu vidí větší část v jeho chuti a také uvedli, že je součástí zábavy, oslav. Je zřejmé, že alkohol se pro žáky automaticky pojí s oslavou. Tomu nasvědčuje také odpověď, kdy přes 40 % respondentů uvedlo, že alkohol pro ně není příliš důležitý, ovšem je s ním větší zábava. Alkohol se tedy stává zdrojem zábavy, zárukou kvalitní oslavy, kdy se všichni účastníci budou bavit. Následkem pití alkoholových nápojů jsou u respondentů zranění sebe či druhých, přílišné utrácení peněz, sexuální aktivity či agresivita. Mnozí z nich popsali své stavy jako zábavu, legraci, uvolnění. Mnoho z nich popisuje své činy v opilosti, kdy sami sebe nedokáží kontrolovat a před ostatními lidmi se chovají naprosto odlišně. Překvapením byl fakt, že pro tři čtvrtiny dotázaných není problém alkohol odmítnout, pokud jim je nabídnut. Zde se ovšem nabízí otázka, jak často oni sami odmítnout chtějí. Svůj kladný vztah k alkoholu vysvětlují faktem, že jim alkohol chutná. Druhým důvodem je zábava, kdy se alkohol automaticky stává součástí jakéhokoliv setkání, oslav, párty. Naopak důvodem negativního vztahu k alkoholu jsou žáci sami. Alkohol z principu rádi nemají, nemají potřebu si alkoholem ničit tělo. Dalším důvodem je, že jim alkohol nechutná.

U otázek k volnému času bylo zjištěno, že na volnočasové aktivity chodí pouze polovina dotazovaných. Spokojenost s volnočasovými službami v okolí je vysoká, a to přes

72 %. Výběr volnočasové aktivity závisí především na účastníku samotném. Jeho další rozhodování dále nejvíce ovlivňuje názor rodiny a přátel.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá přínosem volného času pro prevenci vzniku sociálně patologického chování. Teoretická část bakalářské práce se zabývá volným časem, patologickými jevy a prevencí. Empirická část prezentuje výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit provázanost mezi trávením volného času a vznikem patologického chování u žáků základních škol.

Teoretická část se člení na čtyři základní kapitoly, a to na volný čas, prevenci, sociální patologii a volný čas vztahující se k městské části Praha 11. Jsou zde zmíněny základní funkce a pohledy na volný čas, definice volného času a zejména volný čas vztahující se k adolescenci. Dále jsou zmíněny druhy prevence a vztah prevence k volnému času a patologickému chování. V další kapitole je vysvětlen pojem patologické chování a dále popsáno některé typické patologické chování adolescentů. V závěru se bakalářská práce dotýká tématu volného času na území Prahy 11, tedy konkrétní volnočasových organizací a také preventivní činnosti této městské části. Teoretická část nás tedy seznamuje se třemi různými tématy, které spojuje vzájemný vztah.

Praktická část vyhodnocuje dotazníkové šetření, díky kterému lze vyhodnotit vztah trávení volného času a vznikem patologického chování u žáků devátých tříd základních škol. Dotazníkového šetření se účastnily celkem dvě základní školy na území Prahy 11. Respondenti odpovídali na otázky týkající se jejich vztahu a zkušeností s alkoholem, a také na otázky související s jejich trávením volného času. V rámci výzkumného šetření bylo zjištěno, že už žáci základní školy mají zkušenosti s požíváním alkoholu. Pro mne ne až tak překvapivé, bohužel všeobecně nežádoucím faktem je, že primárně mají žáci zkušenost s alkoholem z rodinného prostředí. Alkohol se stává běžnou součástí života již tak mladých lidí, jako jsou žáci základní školy. Bohužel bylo také zjištěno, že v tomto věku není příliš běžné trávit svůj volný čas v některém z volnočasových organizací. Tu navštěvuje pouze polovina respondentů.

Empirická část prokázala vztah mezi odlišným trávením volného času a vlivem na vznik patologického chování, jako je požívání alkoholu u adolescentů.

Seznam použité literatury

Literatura:

- BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.
- FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří, 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných a sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.
- FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.
- HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualizované vyd. Praha: Portál.
- HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- MARÁDOVÁ, Eva, 2006. *Prevence závislostí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-70-9.
- MARTÍNEK, Zdeněk, 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5309-6.
- MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-310-5.
- MATOUŠEK, Oldřich a KROFTOVÁ, Andrea, 1998. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-226-2.
- NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3.
- NEŠPOR, Karel a CSÉMY, Ladislav, 1996. *Léčba a prevence závislostí: příručka pro praxi*. Praha: Psychiatrické centrum. ISBN 80-85121-52-2.
- NEŠPOR, Karel a CSÉMY, Ladislav, 2003. *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. 5.vyd. Praha: SDRUŽENÍ FIT-IN – rodiče proti drogám. ISBN 80-260-3873-8.

- PÁVKOVÁ, Jiřina, 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.
- PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-311-3.
- POKORNÝ, Vratislav, Anton TOMKO a Jana TELCOVÁ, 2003. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. 3. rozšířené vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. *Prevence sociálně patologických jevů*. ISBN 80-86568-04-0.
- PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.
- SAK, Petr a KOLESÁROVÁ, Karolína, 2004. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis. ISBN 80-86320-33-2.
- SAK, Petr, 2000. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč. ISBN 80-7229-042-8.
- SEMIGINOVSKÝ ET AL., Bohdan, 2005. *Abeceda bariéry proti sociálně patologickým jevům u žáků základních škol: praktická informace pro rodiče a učitele*. s.l.: Fórum pro zdraví. ISBN 80-239-6998-6.
- ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.

Periodikum:

- *Prevence sociálně nežádoucích jevů*, 2004. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, **III.** (4). ISSN 1214-6609.
- *Prevence sociálně nežádoucích jevů*, 2004. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, **III.** (12). ISSN 1214-6609.
- ŠTREGL, Vendelín a Bruno MASOPUST, 2004. Primární prevence. *Prevence sociálně nežádoucích jevů*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r. s. **III.** (4), 4-6. ISSN 1214-6609.

Elektronické zdroje:

- MRAVČÍK, Viktor et al. 2018. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2017* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, [cit. 2019-02-21]. ISBN 978-80-7440-219-7. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32962/837/VZdrogy2017_web181207.pdf
- STAŇKOVÁ, Ivana, 2017. *Způsob trávení volného času dětí mladšího školního věku v rámci víkendů*. Liberec. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
- HRICZ, Miroslav et al., 2010. *Manuál pro tvorbu minimálního preventivního programu* [online]. Pražské centrum primární prevence, [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/index.php/minimalni-preventivni-program/manual-pro-tvorbu-mpp-zakladni-pojmy>

Seznam příloh

Dotazník

Příloha: Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Anna Halousková a jsem studentkou bakalářského studia obor Sociální pedagogika na Univerzitě Karlově v Praze. Ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku, který použiji při psaní mé bakalářské práce. Tématem mé práce je Přínos volného času pro prevenci sociálně patologických jevů. Dotazníky jsou anonymní a výsledky poslouží pouze pro účely výzkumu této bakalářské práce.

Moc Vám děkuji za ochotu.

1. Pohlaví:

- a. dívka
- b. chlapec

2. Věk: _____

3. V kolika letech jsi poprvé pil/a alkohol?

Uveď: _____

4. Kdo ti ho poprvé nabídl?

- a. Rodič
- b. Sourozenec
- c. Kamarád
- d. Nikdo, sám/sama jsem si ho vzal/a
- e. Jiné, uveď:

---

5. Při jaké příležitosti to bylo?

- a. Oslava s rodinou
- b. Při obědě/ večeři s rodinou
- c. Oslava s kamarády
- d. Nezávazné setkání s kamarády venku
- e. Nuda s kamarády
- f. Organizovaná akce (tábor, kroužek, exkurze apod.)
- g. Nudil/a jsem se sám/sama
- h. Jiné, uveď:

---

6. V současnosti alkohol:

- a. Nepiju vůbec
- b. 1x za půl roku
- c. 1x za měsíc
- d. 1x týdně
- e. Každý den
- f. Jiné, uveď:

---

7. Uveď důvod, proč v současnosti piješ či nepiješ alkohol:

Pokud jsi uvedl/a, že alkohol nepiješ, prosím vynech otázky 8.-12.

8. Pokud v současnosti piješ alkohol, s kým nejčastěji?

- a. S rodiči
- b. Se sourozencem
- c. S kamarádem/dy
- d. Sám/sama
- e. Jiné, uveď:

---

9. Při jakých příležitostech nejčastěji v současnosti piješ alkohol? Uveď:

---

10. Je pro tebe alkohol důležitou součástí zábavy?

- a. Ano
- b. Není pro mne tolik důležitý, ale s ním je to lepší
- c. Ne

11. Praktikoval/a jsi v opilosti něco, co bys ve střízlivém stavu neudělal/a?

- a. Sexuální zkušenost
- b. Přílišné utrácení peněz
- c. Zranil/ a jsem se
- d. Zranil/a jsem druhého
- e. Byl/a jsem agresivní
- f. Jiné:

---

12. Stává se ti, že máš po užití alkoholu druhý den ztrátu paměti, tzv. okno?

- a. Ano pokaždé
- b. Ano téměř vždy
- c. Ano málokdy
- d. Ne

13. Dělá ti potíže odmítnout alkohol, pokud ti ho někdo nabídne?

- a. Ano, zejména pokud jde o kamaráda
- b. Ano, dělá mi potíže říci ne
- c. Ne

14. Popiš svůj vztah k alkoholu a jeho užívání v poslední době:

---

15. Chodíš na nějakou volnočasovou aktivitu? Pokud ano, prosím uveď na který/é:

a. Ano, chodím na:

---

b. Ne

16. Jsi spokojený/á s nabídkou volnočasových aktivit ve tvém okolí?

a. Ano

b. Ne

17. Chybí ti nějaká volnočasová aktivita ve tvém okolí, kterou bys rád/ráda navštěvoval/a? Pokud ano, prosím uveď jaká

a. Ano,

---

b. Ne

18. Co, nebo kdo tě ovlivňuje při výběru volnočasových aktivit? Uveď:
